

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

ETEM OLGUNİL
METİN ELOĞLU
SELÂHATTİN HILAV
SEVESTET ALİSPAHI
RUŞEN HAKKI
NİL METEOĞLU
İ. BALABAN
CELÂL ÇUMRALI
O. S. SEZEN
M. CARME —
P. EDUARD
HALİL KOCAGÖZ
MEHMET SALİHOĞLU
A. HALİM UĞURLU
GUSTAV JANOUC —
NUR TÜRETKEN
M. SAMİ AŞAR
AYHAN İLTER
ŞAHİNKAYA DİL
ORD. PROF. S. ÜNVER
OGUZ TÜMBAŞ
ÖZDİLEK ERDEM
A. İSMAIL TÜREMEN
CELÂL ARABACIOĞLU
JEAN ROUDAUT —
HÜSNÜ MENGENLİ
MERAL ONAY
NEDİM ORTA
KÂİNAT B. PAJONK
İTİR GÜRDEMİREL
ERHAN TIĞLI
FAHİR SÜMER
RAUF AYBEY
ÖMER NİDA
A. KARASÜLEYMANOĞLU

VE
GÜLDESTE

— Şiir eki —

D. Ali Selâmet

güney güney güney güney güney güney

Sayı: 31

NİSAN 1970

250 Krş.

KİTAPLAR □ Etem OLGUNIL □ DERGİLER

KIRLI AĞUSTOS / Edip CANSEVER / Şiirler / DE Yayınları / İST.

CANSEVER, öyle sıçramalı şairlerden değil; diyelim, Oktay RİFAT, İlhan BERK gibisine.. Kendine özgü şiir çizgisini, örgüsünü kısa aralı betikleriyle sürdürüyor; özellikle, DİRLİK DÜZENLİK'teki tutumundan buyana; Yerçekimli Karanfil'yle, Umutsuzlar Parkı'yla, Petrol'uyla, Nerde Antigone' siyle, Çağrılmayan Yakub'uyla, Tragedyalar'ıyla ve işte Kirli Ağustos'uyla.. Öncelikle şunu belirtelim: Dize yapısına, ortadireğine yastı şiire yüzvermiyelberi; ulusal, düşünsel, ama yine de duyarlığı boşlamayan bir şiir serüvenin iççisi oldu Cansever. Kendine özgü bir şiir evreni, tanı kurdu. Kekre, tadına tez varılmaz, bildirisi epey gizli bir şiir bu. Ne ki, hele hele şu yeni betiğini okuyunca - olağan sorular sıralanıyor ister - istemez: Uzatmalı şiirin düzyazıya yatkınlığı.. kısaca şiirlerdeki o çarpıcılığın, öbürlerinde tavsayı.. öyküsel şiirin dışındaki bu verilerde acun ve de yaşam görüşünün, inancının, özünün gereğince belirlenemeyiş.. Bu pek pek bir tanıtım yazısı, eleştiri niteliğinde değil elbet. Ama, ille de yadsınmaz bir özelliği, bambaşkalığı var Cansever Şiiri'nin: "Taklit edilemez" oluşu! Hep biliyoruz, nice özentililer denediler ona benzeyebilip de geçer-akçe olmayı; kimsecikler ipelemedi. Edip Cansever, tüm acuna, toplumlara apaçık bir şiir sürdürmek çabasında; bu da öykünmelerle değil de, yaşantıların getirdikleriyle gerçekleştirebilir elbet.. Eh, şu son yapıtında da, sunduğu irili - ufaklı tüm şiirleriyle bunu saptıyor zaten; o Cin'yle, Uçurum'uyla, Dört Güneş'yle, Kirli Ağustos'uyla, Cüceler'yle, Yengeç'ile, ve de çok bölümlü upuzun iki şiiriyle.. Kestirmeden diyeceğim şu: CANSEVER, 1970'in hem ilk, hem de en başarılı şiir betiklerinden biri olabilecek Kirli Ağustos'la gelişen kişiliğini yeniden saptayıverdi. Üstelik, II. YENİ çorbasının çok ötelinde, bilinçlice..

ZEYNO / Şiirler / A. Aydın KARASÜLEYMANOĞLU / Ay Matbaası, ANKARA, 1969 - 3 TL.

Ülkücü, gerçekçi bir ozan KARASÜLEYMANOĞLU; bu ilk betiğinde bile kişisel özellikleri hemeninden belirleniyor. "Tezek kokan ellerini oşlamak istiyorum Zeyno

Senin kan tüküren dudaklarını öpmek
Trahomlu gözlerinin kaçırma benden
Seni tüm gücümle sevmeliyim
Çünkü vatan borcu seni sevmek."

Bu, uzunca şiirin ilk kıtası ama, sanatçının tüm şiir tutumunu özetliyor da denebilir. Gerçi, epey yıpranmış, eskimiş, etki gücünü yitirmiş imgeler çokça. Ne ki, kendi çizgisinde geliştirmeye çalıştığı şiirsel anlatımı olumlu bir "hiza"dan aşağılara hiç düşürmüyor. Şair 1943 doğumlu, yani çok genç, uğraşının "bismillâh"ında; gündünden önemseneneceğini umduran bir betik sunmuş şimdilik.

UMUT DOLAYLARI / Şiirler / Yüksel PAZARKAYA / Y Yayınları / 1969.

Uzunca bir önsözlü betik bu; ozan kişisel şiir anlayışını açıklarken, çok girift bir yöntem seçmiş: Bâki'den, Şeyh Galib'den tutun da, tâ İlhan Berk'lere, Ülkü Tamer'lere değin uzanan bir "şiir yolu"nda anmadık şair komamış, savlarını saptamak için. Arada da: Platon metafiziği, Melih Cevdet Anday, Fuzulî, Nâzım Hikmet, B. Brecht, dünyanın ve uzayın bilimsel konumsallaştırılması,

Fazıl Hüsnü Dağlarca, Nâmik Kemal, Mehmed Kaplan, tavla zarının eşköşe prizması, Nedim, salt dilselleşmiş dünyamız, Cemal Süreya..

Şiirlerin tümü de gündeş sorunları eşeler görünüşte; epey dışarıklı, azıcık da bizden.. Süleyman Demirel bile var!

BOŞLUKTA BİRİ / Şiirler / A. NEYZAR KARAHAN / 1970. İsteme adresi : P. K. 31 - Karşıyaka / İZMİR, 5 TL.

Şairin 5. betiği bu; öncekiler şunlar : Yorgun Yaşayan, Şiir ve Siz, Çıplak Ateş, Yabanistan, 23 şiirin yer aldığı betiğin toplam tanımı şu olabilir: Alabilirdiğine soyuta kayan şiirlemlerin yanısıra, alabilirdiğine somutlama kaygısını da güdüyor şair.. Örnek mi? Buyrun :

".. Tutup öpsem sabahı ve sen bana tutup
"Dokuz onda dokuz deyince
"En hızlı koşu atılım bil bunu"

"Uyur bir acı ninniyle sessizlik
"Gönüllerden vururken dalgalar kıyıları
"Yaşıyorum eski çağlarda
"Seslerin kişiyi çıldıratan çığlığı
"Merhaba diyen ayaklar sıkı durmalı"

KARAHAN, şiir yeteneği yadsınmaz bir kişi. Ne ki, kendinden çok, başka şairlerin etkisiyle, bulgularıyla yetinebiliyor çoğu kez. Bu da, bir sanatçı için en çürük basamak! Oysa, BOŞLUKTA BİRİ, şairince sıkı bir süzgeçten geçseydi, çok daha etkileyici, övülesi bir niteliğe kolayca eriverirdi. Yine de, tüm çapaklarına karşın, son ayların en ilginç şiir betiklerinden biri sayılabilir BOŞLUKTA BİRİ

YALNIZLAR RIHTIMI / Şiirler / Sevgi BALIN / 1969 - İST.

Çok "lüks" baskılı betikleri, nedense, bir kuşkuyla elime alırım; sanki içinden incik - boncuk çıkacakmış gibi.. Yalnızlar Rihtımı da işte öylesinden! Diyeceğim, "güzel" baskı düzen başka, "süsülü"sü başka. İşte bu pırl pırl, baskısında paraya kıyılmış betik de o türden..

Sevgi BALIN'ın şiirlerini okurken kesin bir yargıya varamıyorsunuz; nedeni de, düzyazısal anlatıma uyguncahkarın, ille de "mısra" biçimine sokulmasındaki direniş.. Somut bir örnek vereyim : "Meyhanelerin / Havası öldürecek beni; / Seni aramak yok mu / Duman duman sigaralarda.. /

Kadını duyarlığının çok ağır bastığı şiirlere yatkınlığı var Bu, Balın'ın; ne ki, şiir, duyarlık'tan çok, bir us işi benice. Bir ekin işi!

KIRIK UYKU

M. Sami Aşar
Şiirler - 6 Lr.

Edinme : Kızılmutat Mah. 48 Sok. No : 4 — Tarsus.

★

**SÜEDA HANIMIN
ORTANCA KIZI**

Mehmet Seyda
Roman
Atlas Yayınevi, 10 Lr.

★

**BUGDAY KADIN GÜL VE
GÖKYÜZÜ**

Ceyhan Atuf Kansu
Şiirler
Gül Yayınları : 7,5 Lr.

★

DILDEN DİLE
a. kadir
5 Lira

★

SPARTAKÜS

Arthur Koestler
Zühal Avcı
Toplum Yayınları
15 Lira

REKLÂMLARINIZ İÇİN

YURDUN

BUCAĞINDA

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Turkoçacı Caddesi No. 1 İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telg. Adr. : BASINKURUMU

ÖYLEYSE...

Metin Eloğlu

Sevestok Alispahi

GÜNEY'in geçen sayısındaki yazımızı noktalarken, "o halde?" demiştik. Konumuz da şuydu: Gerek ilim verileri ve teknik açıdan, gerekse düşensel acun gidışatında TÜRKİYE -bile bile- ard sıraları yeğlemiştir; bunun nedenleriyse, toplumsal koşullara ekli "siyasal" bir eylemin somutlaşmasıdır. Bizi yönetenler, türlü koşulların etkisiyle, salt halk'ı oyalamakla kalmamış; sanatçılara baskı yaparak da bir "özgür düşünce" ortamına yakılabilmek olanağını silip - süpürmüşlerdir. Neyse, geçmiş hesaplaşmalarının ötesinde diyeceklerimiz vardı; şimdi onlara değinelim...

Yeni "yasa"lar getirmek isteğinde milletvekilerimiz; bunların başında da AŞIRI AKIMLARLA SAVAŞ geliyor, Akım'ı anladık, Savaş'ı da anladık; nedir AŞIRI? Bunun toplumsal alanlardaki tanımlarını kur-

calayıp, konumuzu arapsaçına döndürmek-tense, salt "sanatsal" alandaki durumuna değinelim: Bir toplumdaki siyasal aşırılıklar nice belirlenirse, ona yanıt olarak da ilk tepki sanatçılardan gelir. Yani hiçbir sanatçı düpedüz "aşırı" olamaz, sanatsal çıkışlarının ötesinde. Nedir ki, yaşadığı çağa, ortama bir soyut borcu vardır onun da; çünkü öncelikle bir düşünürdür o; bir dürüst, yiğit kişidir; toplumun buyrukçuları "aşırı" gitti miydi, o da insancıl sorumluluğunu ediniverir. Şiir, resim, ezgi, roman, öykü vb. Doğal, yadsınmaz hakkıdır, görevidir bu onun.

Eh, buncalıktan öte, "aşırı"yı da tanımlamaya çalışıverelim: AŞIRI, bir uydur-gudur altında. Öncelikle doğasal yapıya aykırıdır. Gerici akımlar için bile söylene-mez bu deyim. Niyesi de şu : Bir çizgiyi,

ezberlenmiş hizaları aşmaktır aşırılık; oysa, gericiliğin çizgisi, hizası yoktur. Bir durukluğun hırçınlığıdır o! Bericiliğin? E-vet. Onun bir tanımı da; kurulu düzeni aşmak, değiştirmektir zaten... Eski - püs-kü'lükleri, boşuna'lıkları, çağ gereklerine uyamazlıkları, kişisel çıkarlara karşı ço-ğunluk yararına girişimleri, bilgisel, de-neysel olguları uygulamak yöntemidir ger-çek "aşırılık"!

Şuracıkta yine öz konumuza dönüverelim: Sanatta aşırılık nedir?

Şudur kısacası: GERÇEK SANATTA AŞIRILIK OLAMAZ. Üstte dediklerimize bağlanırsa, alabildiğine yayvan yargılara varmak işten bile değil: Günümüzden geri, tâ padişahlık döneminde kimlerin nas-ılına suçlandığım hep biliyoruz. Eh, şim-dileri olmuyor mu bu tür işlemler? Ad, konu, eylemsel işlev saymıyayım; nedir ki, os-manlı kalıntısı tiryakilikler, çağ gerçekleri-ni, toplum isterlerini hiçe saymalar dizgin-lenemiyor; bir gülünç "yaratılmış hayâ-letler" in gölgesinde "gerçek oluşum" lar faka bastırılmak isteniyor; kimi kez ba-şarıya da erebiliyorlar. Diyelim en "gözö-nü" zirvalıkları eleştirenlere bir kulp bulunuyor olanaklarınca.. Ve sürüm - sürüm sü-ründürüyorlar o ussallığı, belgeli suçlama-ları. Oysa, günümüz sanatçısı hangi ko-şullarda olursa olsun, pısmıyacak; onurlu direncini uğraşdaşlarıyla eleleliğini sür-dürecektir gayrı. Yoksa, siliniverir gözde-likten, giderek suçlanır da; geçti o ba-şıbozuk sanat serüvenleri, yapmacıkları; günümüzün, hele hele ülkemizin şaşmaz yarası şu : SANATÇI = İLERİCİ, DEV-RİMCİ. Buna ikinci yasa da şu : DEVRİM-Cİ = AŞIRI.

Şimdilik değineceğimiz son sorun da şu ola : İlmli "demokrasi" nin erdemlerini gerçekten benimsemişsek, olumlu sonuçlar sağhyacağın; umuyorsak; öğretisel çıkış-lar berisinde, SANAT'ın özgürlüğünü, bu alandaki verileri, BİLİM'in özgürlüğüne du-yulan saygıdan ötelileyemeyiz. Bu da bir i-nanç özdenliği işi.. Ve bunu da somutça saptıyabilmek için, çayışmasız bir düzeye erebilmek için, öncelikle; siyasal, yönetim-sel sorumluların, "dışa ayıp olmasın" gös-termeliğine sığınmadan, içtence, us'luca SA-NATTA AŞIRILığA SAYGI ilkesini ilkten benimsemeleri gerekir. Ki, şu gidışatta bu "normal müsamaha"yı ummayı bir ham-hayal sanmamak için hiçbir tutum, işlem henüz vardeğil. Yine de umut umuttur... "Fakirin ekmeği."

DIYALEKTİK DÜŞÜNCE

- 1 -

Selâhattin HİLÂV

ÇAĞDAŞ BİLİMDE

Çağdaş bilimde görülen diyalektik düşüncenin kaynağını, insan bilgisindeki göreceliğin ayrımları yönünden incelemek gerekir. Bu ayrımlayış, önce bilimsellik bakımından enez düzence'lerde belirmiş, sonradan tüm bilimlere yayılmıştır.

İÇLEK BİLİMLER : Geçen yüzyılda, gerçeğin nesnel bilgisini elde ettiğini ileri süren olguculuk (positivisme) ve bilimcilik (scientisme) akımları yeni bir alanda; yani İNSAN'ı konu edinen bilimler alanında büyük güçlüklerle karşılaştılar.

Bu bilimlerin temelinde yatan ruhbilimin bir ayrıcalığı varmışcasına, yanlış bir sanı belirleniyordu. Nedeni de, iç-gözlem yöntemiyle incelenen "nesne"ye, hiçbir aracıya yanaşmadan, doğrudan doğruya ulaşıldığı sanılıyordu. Ama, eleştiri-sel bir düşünceyle incelendiğinde, bu ayrıcalığın epey noksanlıklar taşıdığı da kolayca göze batıyordu. Çünkü, hem yargıç, hem de yargılanan durumunda bulunulduğundan, nesnellikten söz etmek zordu... Hiç kimse, kendisini kendi için "nesne" durumuna getiremezdi. Öyleyse, ruhbilimde nesnellikten de söz edilemezdi!

Bu sava karşı çıkmak isteyenler; içgözlem'den caymamız gerektiğini ve öbür bilgi araçlarıyla; diyelim, benzerlerimizin ve hayvanların davranış özelliklerini gözlem konusu yapmak, "istatistik"lere ve toplum-bilimcilerin sunduğu gözlemlere başvurmak yoluyla edinebildiğimiz bilgilerle yetinmemiz gerektiğini önerdiler. Ne var ki, insansal bilimleri, salt insanı konu olarak almış olduklarından, ilkten, ruhbilimcilerin "fark ettikleri" sapalıklara düşüyorlardı.. Çünkü, İNSAN konusunu işleyen bilgin, üzerinde kafayorduğu "madde"nin bir parçası olmaktan kurtulamıyor ve bu nedenle de, gözlemin verilerini "farketmeksizin" etkileyip duruyordu..

"Bilgin, insansal nedenleri incelemeye kalkıştığında, kendi kişisel sorunları ille de işin içine karıştırır.." diyor J. Huxley.

Böylece, nesnelere kendi kişisel açısından görmek doğallığında insan. Gazetelerde okuduğumuz olaylar bunu apaçık gösterir. Karşı düşünelere bağlı kişilerin öykülediği "aynı" olaylar, bize yansıdığına öylesine başkalaşırlar ki, tanıyamaz oluruz onları.. Olağan bir şey'i "seyreden" in tutkuya özel tutkularıyla yorumladığı; gazetecinin

Sonu : 15. sayfada

Başbaşa

MÜCAP OFLUOĞLU ile...

Babam Trabzon'lu, annem İstanbul'lu. 1920'de doğmuşum; İstanbul'da, Kadıköy'de. Yine o yörelerdeki okullarda okudum. Yıllardan 1943; ilk kez başyö- rum aktörlüğe, ve de sinema oyuncusu olarak... Sonraları, tiyatro tutkum ağır ba- sıyor; ama, askerlik görevim giriyor araya. "Terhis" ötesi, 1946 - 47'de İst. Şehir Tiyatroları'ndayım. Dram, Komedi.. Derken, versin elini İzmir Şehir Tiyatrosu; yıllardan 1948-49. Olmalı.. döngeri İstanbul; öncelikle Radyo Oyunları'nda suyu- na tirit kurtkökmeleler; Halide PİŞKİN'te İstanbul sahneleri, Anadolu "turne"leri... Dönüşlerde, film, dublaj... Öbür dallardaki sanatçılarla acı-tatlı yanyanalıyım... 1951 nisan'ında, Muhsin ERTUĞRUL "Küçük Sahne" adıyla bir girişimde; eh, ben de katılıyorum. 4 yıl sürüyor bu olumlu düzen; M. Ertuğrul, 1955 ekiminde Devlet Tiyatroları'nun yönetimine çağrılıyor, Kalakalan bizler, başbaşa verip, 7 kişilik şirketimsi bir topluluk kuruyoruz; 2 - 3 yıl boyunca oldukça başarılı oyunlar sunuyoruz tiyatroseverlere.. Türlü nedenler sonucu, 1957'de dağılıyoruz topluluğumuz. Haldun DORMEN ve yakınları ele alıyorlar Küçük Sahne'yi; ayrılı- yoruz. Yıl 1958; Lâle ORALOĞLU, Pekcan KOŞAR ve ben; genç, yetenekli san- atçı gönüllüleriyle, İstanbul Oda Tiyatrosu'nu kuruyoruz. Aramıza sonradan, Al- tan KARINDAŞ, Cahit İRGAT, Çolpan İLHAN gibi usta sanatçılar da katıldı. Bu birlikte, iki çağın.. 6 oyun koydum sahneye; şimdiki kanımca tümü de ügünç ve başarılıydı.. Kaza-belâ, sürdürmedik o güzelim yapı'yı; 1960 mart'ında, sevin- dirici bir çağrı aldım hocam M. Ertuğrul'dan; gayri yeniden Şehir Tiyatrosu er- lerindendim; tâ 1966'ya değin.. İş başa düşmüştü ve hemeninden Küçük Sahne'de kendi topluluğumu kurup, yılların verdiği deneyler güveniyle seyirci önüne çık- tım. İşte, o gün, bu gün uğraşımızı aksatmadan sürdürmek için elimizden geleni yapıyoruz oracıkta...

★

— Sizin, yıllar öncesi, özellikle şiir'e tutkunluğunuzu anımsıyoruz. Birden caydınız o seviden; bu kopuşun ana nedenleri?

— Şiire de, tiyatroya da tutkunluğum ortaokul sıralarından başlar. Lisede okurken de "aktör" olmaya karar verdim. On yedi yaşındaydım. Şiirin amatörü, tiyatronun profesyoneli oluverdim birden.. Tam 26 yıldır, tiyatrodan kazanıyorum hayatımı. Şiir, düşünmek; şiir, yaşamaktır! Tiyatrodan da var şiir; tıpkı yaşantılarımızda olduğu gibi...

— Tiyatro yöneticiliğinin başından bu- yana, çok başarılı bir çizginiz var. Bu ba- şarının giz'lerini açıklayabilir misiniz?

— Aktörlüğe girişimim 1943'de, önce- likle "sinema"dan.. İlk oyunkoyucu'luğum ise 1956'da, Küçük Sahne'de, yani tiyat- roya gerçekten adım atışımın tam 13 yıl sonra! Bu süre içinde irili, ufaklı epey rolleri yansıtip çok değişik "karakter"leri canlandırabilmek deneyini edindim.. 1958'deki ODA TİYATROSU, tüm sorumluluğu- mu taşıması bakımından önemliydi. O ti- yatronun küçük sahnesinde, iki mevsim boyunca altı oyun ortaya çıkarabilmek, belki uzaktan kolay görünür.. Ayrica; bu 6 oyunun 5'inde başrolü oynayabilmek! Andığım 6 oyundan biri de Sabahattin K. AKSAI'ın "Tersine Dönen Semsiyeye"sidir. Hadi bunlara birer "deneme" deyin gere- lim; ne var ki, 1980'da hocam M. Ertuğ- rul'un çağırısıyla yeniden İst. Şehir Tiyat- rosu'na döndüm ve o çok karmaşık top- luluğa tam 6 yıl kalışım bence en yakın

anılarımdandır. Tam 19 oyunda rolüm oldu bu süre içinde; çoğu da orta-direk rol- ler... Bu konuda Fizikçiler'i, Cimri'yi, Dol- lıp Beygiri'ni anabilirim... Bu dönemim bana kattığı deney gücünü elbette ya- sayamam; örnekse, 1966'da yeniden Küçük Sahne'ye dönüşümde; hem kendimi, hem işbirliği edebileceğim sanatçılar.. ve en önemlisi, SEYİRCİ'yi daha iyi öğrendiğimi rahataca söyleyebilirim. İlk kararım da şuy- du: Seyirci ön plandadır ve onu yormadan dinlendiren, eğlendiren oyunlar gerek.. Bu tür oyunların yatağı da fransızcadan çevrilen çağdaş "komedi"lerdir. Yerli yazar- larımız -nedense- bu tür oyunlara pek yüz- vermediklerinden, çevirileri yeğlemek zo- runda kalıyorum.

G Ö Ç

GIDERKEN KUŞLARI DA GÖTÜRÜN
İNDİRİN KEPENGİNİ GÖKYÜZÜNÜN

★

HAVA RAPORU

ALNIMIN ÇİZGİSİNE ASTILAR BENİ
DALÖĞLEN

Ruşen HAKKI

— Akademik, klâsik bir öğrenimden geçmemenize karşın, aktörlük verilerinizde böylesine bir "eşik" noksanlık sezilmi- yor. Yani, "konservatuar" dönemi öyle pek de gerekli değil! Bu çetrefil sorunda ken- dinizi "istisna" saymıyacağınıza göre, diye- celeriniz?

— Sanatın herhangi bir dalında, öbür uğraşlarda olduğunca, klâsik bir öğrenim- den geçenleri çok daha başarılı olur; sözü; pek doğrulanamaz. Diledikten sonra, ken- di kendine de okuyup, kültür'ünü geliştir- mek olağandır elbette.. Ama, sanatçı olu- namaz, aktör olunamaz. Doğal yetenek ge- reklidir, derim ya; bir de çok çalışmak, her becerdiğini beğenmemek sezzisi.. Ben çok çalıştım; hem okuyarak, hem de uğraşıma saygılı ve yürekten bağlı olarak.. Daha da amacımdaki yere gelmiş değilim, geleymiye- ceğim de: Çünkü, tiyatro sanatı, çok kişi- nin; eh, bu iş de buncacıktır, işte.. dediği yerde başlar.

— Özellikle "bulvar" oyunlarını yeğli- yorsunuz. Bu tutumunuz, salt aydınları il- gillendiren, "çözümsel" oyunlardan sakındı- ğımız için mi? Yoksa, çevrenizdeki sanatçı- ların yeteneklerine yatkın; her toplumda başta edilmis oyunları titizlikle seçip uygulamaları daha olumlu sonuçlar verdi- ği için mi? Diyelim; ülkemize, toplumumu- za özgü konuları işleyen yerli oyunlara e- ğilmiyorsunuz.. Oysa, toplumcu yani epey ağır basan bir kişiliğiniz de vardı ?

— Seyirci tiyatroya birşey öğrenmek, günün sorunların tartışmak ya da politik ortamı gözden geçirmek için gitmez. Ti- yatro, bildik anlamda bir okul değildir de ondan.. Tiyatro, toplumun hizmetinde en uygar, en insancıl olarak; halkın boş za- manlarını edebî ve estetik açıdan değerlen- diren, insanı yorgunluklarından arıtarak, yaşama gücünü yenileneyen; onu aşka, gü- zele yönelten bir özgür sanat koludur. Ki- sacası, ben tiyatroyu böyle anlıyorum. "In- san gülebildiği kadar insandır!" diyor Mo- lière.. İnsanlığını güldürmek, ağlatmak- tan çok daha zordur. Kendi anlayışına ve seyircimize uygun yerli oyun bulabilsem, hemen sahneye koyarım. Tersine Dönen Semsiyeye gibi- Kaldı ki, yerli tiyatroya ve

EMİNE BALABAN'ın Gözüyle
İbrahim Balaban

NİL METEOĞLU

Desen : Balaban

ÖNNOT :

"BAŞBAŞA" için kendisiyle yapılmış konuşmayı -tezcaneliğinden olacak- başka bir dergide yayımlayıverdi BALABAN. Sait bu yüzden, eşyle yaptığımız konuşmayı dergimize koymakta yetiniyoruz.

G Ü N E Y

— Eşinizle ilk tanışmanızın sizde bıraktığı etkiler? Evliliğiniz olağan bir aşk sonucu muydu? Yoksa geleneksel türden başgöz olma mı?

— Köyümüzdeki onca delikanlıların içinde, kocamın birçok özellikleri vardı. Meselâ: Elinde kalem, defterle resim çizip gezmesi köyümüzün öteki kızlarını korkuturken, beni nedense çok etkiledi. Ayrıca, Balaban'ın ata binmesi, ava gitmesi, hattâ orak biçmesi, öbürlerinden ayrı bir görünüşle gözükmüş etkiledi beni.. Köyümüzün törelerine uyarak evlenseydim eğer, Balaban'dan önce iki delikanlıya nişanlamışlardı beni, onlarla evlenirdim. Ezi köylüler; Balaban, Emine'yi orak tarlasından zorla kaçırdı zannederler. Oysa ben onu sevmeseydim, bir adım bile attıramazdı. Balaban beni sevmeden önce, ben o'nu sevdim. Çünkü ben o'na gözükmeseydim, köylü sayısının içinde o beni nasıl gördü? O'nu hâlâ daha seviyo-

yazarına yardımcı olmak, ille de "özel" tiyatroların görevi değildir. Bu işi, Devlet ödeneği ile çalışan tiyatrolarımız bir bakıma yapıyorlar zaten...

— Gerek bizden, gerekse öbür ülkelerden - sanatların tüm dallarında - sevip beğnediğiniz 10 ad sayabilir misiniz?

— Shakespeare, Molière, Picasso, Charles Chaplin, Rimbaud, Zola, Louis Jouvet, Muhsin Ertuğrul, Sait Faik, Orhan Veli.

— Uğraşınızla ilgili yeni tasarımlarınız ya da gerçekleşmesini dilediğiniz olasılıklar?

— Seyircilerimizin seveceği oyunları bulup sahnelemek ve oynamak... Bunun için de, verimli olabilmek gücümü sürdürülebilmek ve çok özel bir "sahne"ye sahip olmak isterim..

— Tüm sanat yaşamınızda sizce en ilginç bir anı?

— 1948 ekim'i, İzmir Şehir Tiyatrosu'nda MACBETH trajedisini oynuyoruz; ben Malcolm rolündeyim. Salon dolu. Halk gecesi; heryer 50 kuruş. Dışarda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor. Tiyatronun önünde otobüsler çıkacak halkı bekliyor.. Ben, oyunun son tirad'ını söylemeye başladım.. Salonun en ardından bir ses haykırmaz mı: "Abili, tıraşı kes, otobos kaçıyoor..."

rum, ama o, son yıllarda bazı galtaklarla mektublaştı. Şimdi, nazar deymezse, uslanmış.

— Şimdiyedeyin sürdürdüğünüz şu yananlıkta, eşinizin uğraşı yönünden hiç yakınmanız oldu mu? Ya da bundan öte, başka bir iş-güç tutturmasını diler misiniz?

— Resim yapmasını çok seviyorum da, yazılar yazmasını bir türlü gönlüm razı değil. Çünkü, kitap yazıyorum diye odasına çekilip, aşk mektupları yazıyor bir takım galtaklara.. Bunu yalan falan sanmayın; kendi elimle tuttum bir gadından gelen mektubu: Penceresi kırılmış da üşüyormuş garı.. Naha, gebereydin bari! Ne zaman buluşacaklarım! Buluşamadan gideydin naha...

Kocamın resim yapmasından gayri işlerle uğraşmasını katiben istemiyorum. Çünkü, Balaban'a ençok ün getiren ve bizim yüzümüzü ençok güldüren, o'nun resim sanatıdır. Ama ilk yıllarda, resim yaparken, hep birlikte aç kaldığımız da oldu. Artık çok şükür, herşeyimize yetecek kadar para geliyor resimlerinden.

— Bir eleştirmen olsanız, BALABAN'ın sanatının hangi yönlerini över ya da kınarınız?

— Eleştirmen olsaydım, o'nun için yazı yazanların yaptığı gibi; Balaban'ın bir halk sanatçısı olduğunu över ve bilhassa köyünü hiç unutmadığına değinirdim. Hele bir eleştirmen olduğumda, Balaban da köylü olduğu halde, manzara resimleri ya da güzel kadın resimlemeleri yapsaydı; "kestane çıkmış da, kabuğunu beğenmiyor" diye, herkesten önce ben taşlardan onu! Dosdoğru yolundan sapmadığı halde, yine de onu çekştirenler var. olsun....

— Sizce evlilik bir sanatçıya neler ekler, neler eksiltir?

— Bir kadın, sanatçı karısı olduğunu unutup da başkalarını örnek alarak tüm özendiklerini kocasına yaptırmaya kalkışırsa, o'nun sanatçı olan kocasına, hiç farkına varmadan çok şeyler kaybettirir. Benim bildiğim sanatçı karısı, birçok kadınlık huylarından vazgeçerse, sanatçı olan kocasına - bile bile - çok şey kazandırır.

— Çocuklarınız için sizce en "gözde" uğraş ne olabilir? Diyelim, ressamlığa özenmelerini, tüm çapraz, engelli, kötülünen koşullara karşın direnir - babaları gibi - bir sanatçı olmalarını ister misiniz?

— Babalarının çektiği çileleri çekmeden, mapuslarda yatmadan, sanatçı olmalarını elbet isterim çocuklarımızın.. Ama, bilmiyorum, bunca çileleri çekmeden nasıl sanatçı olunur? Öyleleri de vardır elbet; yalnız ben, babalarını aşmalarını dilerim de çocukların...

— Köy yaşamında, sanata elverişli çıkış yolları bulmak güç. Hele bizde.. Eşinizin erdiği başarıya az raslanır. Bu başarısına sizin de bir katkınız olmuştur.. inancında mısınız?

— Renklerden yana bir katkım olmuştur belki de.. Çünkü, erkekler, kadınlar kadar renkleri bilmezler. Ayrıca, onun huzurla çalışabilmesi için, bütün hizmetine koşarım. Bu da bir katkı sayılmaz mı?

— Eşinizin - haksız da olsa - katlandığı durumlar, işlemler oldu. Bu dönemlerde içinde kopan kıyameti tanımlayabilir misiniz?

— Kadının kocası demek, dünyası demek, besbelli bizce.. O, mapusaneye düşüverince, nasıl da yapayalnız kalırım, kimsecikler bilmez bunu.. Zaten hisum - akrabalar bile sokulmaz o sralar.. Ne biçim suçtur Balaban'ın işledikleri; onlarca hâlâ bilinmez, kimseciklerle de.. Bir keresinde onu içeri attıkları zaman, eyi konuştuğu bir arkadaşının evine gitmişim de, karısı "lüt-fen içeri girmeyin, bizi de buluşturacaksınız.." diyerek beni kapı - dışarı etmişti. Yalnızlık çok kötü, çok! Kocam, resim sergisini açmaya gitse bile, içime hep o mapusluğa gidışleri çöker.. Yani o pis yalnızlık!

— Eşinizin - haksız da olsa - katlandığı durumlar, işlemler oldu? Bu sıralardaki duygularınızı özetleyebilir misiniz?

— Kocam giriştiği işlerden geri dönmiyen bir adamdır. Oysa, başardığı sanatı, yüzüstü koyup da yine karasabanın kulpuna yapışması için kaçık olması lâzım.. Ayrıca ben onu, sanatçı olduğunca da sevip, bağırma basıyorum. Çiftçilik eden binlerce kişi var ama, hani onun gibisi?

— Yine şu beraberliğinizden sık - sık andığınız bir olay?

— Bizim başımıza gelenleri, Allah, düşün başına vermesin.. Birini kısaca anlatabireyim: Evimize gelip - giden çokçadır, şükür.. Balaban Bursa'ya gitmişti bugün. O sıralar köyde oturuyoruz. Kapımız önüne bir cip geldi, durdu. Baktım, içinden 3 - 5 kişi çıktı; bizim kapı çingırağını çaldılar. "Buyrun, hoş geldiniz, safalar getiriniz.." Ne bileyim, misafir sandım onları! Başlamazlar mı çarçabuk kitapları kurcalamaya, altüst etmeye.. Ayıldım, ama mahsustan; "Siz ne biçim misafirsiniz? ne aradığınızı söyleyiniz ya.." "Ne aradığımı-

YENİ ŞİİRMİZİN KÖKLERİ

Celâl Çumralı

giris

Yeni şiirimizin günden güne halktan uzaklaşmasının, okuyucu ile bağlantısının kopmasının nedenleri arasında ön sırayı; şiirimizin Batı kaynaklarından körü körüne beslenmesinde, yenilik akımlarının toplumumuzun sanat gereksinmelerine dayanmamasında arayanlar çoğunlukta. Bu görüşler doğru mudur? Araştırmaya değer.

Araştırmalar, şiirimizin kökleri üzerinde bilimsel yöntemle incelemeler yapılarak derinleştirilmelidir. Değerli eleştirmecilerimiz, sevdiklerini doyusya övmek, sevdiklerini kıyasıya yermek yolunda giriştikleri gereksiz yarışlardan yakalarını kurtarabilirlerse; bu zor işin altından ak almaya çıkabilirler.

Önce şu iki gerçeği belirtelim: Birincisi; Şiirimizin Batı şiirinden esinlenmediğini, Batı şiirinin, şiirimize olumlu katkılarda bulunmadığını savunuyorum. İkincisi; Bütün yenilik akımlarının, uzun bir geçmiş bulunan şiirimizde akım niteliğinde bulunduğunu da ileri sürecek değilim.

Şiirimizin, Batı şiirinin kaynaklarından beslendiğini kabullenmekle birlikte zaman ölçüsü içinde derinlere uzanan çürümemiş köklerinin de bulunduğunu görmemezlikten gelemeyiz. Ne var ki yeni şiirimizle geçmiş çağlardaki şiirimiz arasında kurulu bulunan bütün köprüleri atmamak gericiilik sayılmaz. Herici görülmek için de tüm bağları koparmayı önermek de bağınazlığın bir başka türüdür.

Bu zorunlu girişten sonra şiirimizin köklerine değin geliş güzel hızlı bir gezinti'ye çıkabiliriz.

zı biz biliriz" dediler, "Polisiz biz.."

Kafamda apansız şimşekler çaktı; öyle ya, Balaban nerde ola? Mapusa mı attılar, denize mi? Aman Allah, kaçınıcı bu! Hısım, akraba hiç sokulur mu böyle sıralarda insanın yanına.. Kayınnam koşup geldi, Düşük onunla yollara; aramadık karakol bırakmadık. Yok da yok! Mapusanede de yok. Ölüsünden ya da dirisinden bir haber almak için, kalkıp gittim Emniyet'in merdivenlerine oturdum. Kucağımda Hikmet ağlar durmadan.. ağlasın varsın... Hadi, kaldırırsınlar burdan beni bakalım! "Kocamı görmeden kalkmıyacağım!" dedim ordakilere. İçlerinden birini tanıdım; evi arayıp - taramaya gelendi işte o.. Ama doğrusu iyi adammış. Bi öteki beni tekmelerken, bu ona çıkışverdi: "Kadın milletiyle başı çıkılmaz, kaldıramazsınız merdivenlerden; iyisi mi, kocasını gösterin de, bırakıp gitsin.."

Bir de baktım ki, demir kafeslerin içinde oturup durur Balaban.. Eh, dedim; hele sükür, şimdilik yanbaşımda.. Zor, sanatçı karısı olmak çok zor.

açık şiir

Yeni şiirimizin Kapalı - Karanlık oluşundan yakını dururuz. Eski şiirimizde de bu konu üzerine tartışmalar olmuştur. Örneğin Nâbi :

Densün mü şiiri inşa öyle muakkadâta
Kim ola hallü akdi muhtacı istişare

diyerek Karışık deyişlere karşı çıkmıştır.

Bir Divan Şairinin bu uyarmasını küçümsememek gerekir. Ama biz geçmişteki şiirimize hep biçim - ölçü - Uyak açısından bakmaya alıştığımız için böyle görüşlerin bulunabileceğini usumuzun ucundan bile geçirmemişiz. Açık şiirin örneklerini ise XIII cü yüzyılda bulabiliriz :

Senün yüzün güneştür yohsa aydur

Gözümden çıkma kim bu ev senündür

Bu dünya bir gelindir
Yeşil kızıl donanmış
İnsan böyle geline
Bakar bakar doyamaz

Sultan Velet ve Yunus Emre ile başlayan bu ışıl ışıl deyişler zamanında gereğince değerlendirilebilseydi aydınlık şiir çizgisine çok öncelerden ulaşabilirdik.

Sözü Orhan Veli'lere getireceğim: Şairanelikten uzak, yalın söyleyişlerin özlemi içinde önerilen yenilik ilkelerinin örneklerini geçmişteki şiirimizde önemli bir yer tuttuğunu anımsıyarak, şiirsel bağlantılar kurulabileceğini açıklamak istiyorum.

kapalı şiir

Şiirin Yalvaç buyruğu gibi olmasını dileyen Ahmet Haşim :

Seyreyledim eşkâl-i hayâtı
Ben havz-ı hayâlin sularında,
Bir aks-i mülevvendir onunçün
Arzın bana abçâr ü nebâtı

mukaddeme'siyle bizde kapalı şiir akımının öncüsü olmuştur. Eski şiirimizde, bugünkü anlayışımıza uygun düşen nitelikte, sembolizmin ya da gerçeküstüçülüğün havasına girebilecek şiirler yok mudur?

Tekerleme başlığı altında antolojilere alınan Kâygusuz Abdal'ın şiirinden bir bölüm :

Ergene'nin köprüsü
Kurumuş susuzluktan
Edirne minaresi
Eğilmiş su içmeğe

Yunus Emre'den şu dizeler :

Çıktım erik dalına
Anda yedim üzümü

Karanlığa Sıkılan Yumruk

Halide Edip ADIVAR'ın Türk Kadınlar Birliğince Sultanahmet Meydanına dikilen "aniya saygı" büstünü dinamitlediler! Olağanüstü gelişen bir akım bu.. Şimdiye değin salt ATATÜRK büstlerine, anıtlarına çekiçle saldıranlar, demek ki, yeni yeni acıklamalarla, tüm devrimci değerleri yadsımak tutkusuyla "liste"ler hazırlayıp hızlanıyorlar. Ne mutlu onlara; ne hesap soran var, ne de gereğince peşlerine düşüp çanlarına ot takayan, Atatürk, Kubilây, Adivar, Emeksiz, İnönü; say sayabildiğince! Onlardan boşalan "kaide"lere, umarız ki, "yüce hakan Abdülhamid'in büstlerini, Menderes'in, Said-i Nursi'nin anıtlarını dikebilmek için kimi yontucularımıza "sipariş"ler bile veriliyorlar...

Taksim'deki öksüz "kaide" nin çeyrek yüzyıldır bomboş kalışının bir başka açıdan yansımaları olarak da yorumlanabilir bu horozlanmalar. Oysa, her çentilen, kırılan, dinamitlenen "ansal yüce kişi" nin, daha bir kutsallaştığını da göremeyecek kadar kör, şası yobaz bunlar. Ve de, erken öten horozun başına gelebilecekleri kestirmekten yoksun bir usa usaklık etmeyi "fedailik" sanıp, "cennetlik olma" sanıp, salt kendi çöplüklerinde ötebileceklerini - nedense - unutuyorlar...

Bakalım dinamitlenme sırası şimdiki kimlerde?

O. S. SEZEN

Kerpiç koydum kazana
Poyraz ile kaynattım
Bir serçenin kanadın
Kırk kağına yükledim
Balık kavağa çıkmış
Zift tursusu yemeğe

Kâygusuz Abdal'da ise :

Balık kavağa çıkmış
Zift tursusun kurmağa

A N A M A

I
Ben senin derinindeyim
Tertemiz bir bardakta
Titriyen bir su gibi.

Gözlerin benim'çin görürdü
Ayakların benim'çin yürürdü
Benim'çin acı çekerdi etin.

İncecik ellerin böylece
Benim'çin savaşırdı
Onları üzerimde kenetlerdin.

Hey anacığım anacığım
Sen öylesine erenleşmişsin
Tüm kadınlar kadınlar arasında.

II
Bir evkeğeince
Güzelsin anacığım
Ve çocuk gözlerinle
Evren hoşnutluğuna dayanır.

Türkülerin benzer
Tellikavağın masallarına
Hani gün doğarken donanır
Bir oğul uğultusunda.

Mis gibi kokarsın
Tarçın ve süttün
Saydam yüreğinin tazeliği
Bütün eve yayılır.

Ve güz nice yumuşaktır
Uzun saçlarının çevresinde
Saatın son kumrusu sana
"hoşça kal" dediğinde..

III
Aylık öylesine sessiz
Gündoğumlarından nisan
Dolu kalıntılarında
Daha bir dinlendiricilik.

İlkbahar dayanmış dirseklerine
Camlarda gülümser görmekten
Mumlanmış titizcesine
Aynada yansır birden.

Koltuk kırık ölgün
Aygın baygın masa
Bırakılmış marulların ağırlığında
Yavaşça uyanışı günün.

Ve eli kulağında
Çalar saat vurdu vuracak
Anamın tertemiz yüreği olacak
Çarpan bu sevgi ocağında.

IV
Yüreğimin orta yerinde
Senden değişmez bir anı
Durur da göstermez yaşını
Öylesine temiz çizgilerinde.

Ordan benimle konuşabilirsin
Kıpırdatmadan dudaklarını
Ordan bana öyle bakabilirsin
Açmadan gözkapaklarını.

Ve olmaya ki acılar
Yollarda beni beklesin
Yüreğinden bilirim
Benim yüreğimle çarpar.

M. CAREME

Otlar ve çiçekler bırakmaz beni
Esen yel ardınca kokuları

Otlaklar oynar gençliğini
Noktalar bir kartal gökte gizemsiz

Güneş yaşamı ayakları toprakta
Kızartır renkleri sevi yanaklarını
Sevinciyle genişler insan ışıfı

Kişi büyüklüğüyle yitmez bu evrende
Yazar gölgesini göklere yalazını yere.

P. ELUARD

ÇAĞRI'dan

.....
Gece ağır ve yumuşak
bir sineap derisince
beşikler ve derer
düşüncelerimi.

Gece ağır ve yumuşak
yosunlu bir göl gibi
mırıldanır ve fısıldar
közüne yüreğimin.

Canlı ve hafif gece
ardıc kuşunun tüyünce
sürter sevecenlikle
tinimin gözlerini.

Ve nice ısırır kıvılcım
gecenin
bir yıldız düşmüştür uçurumuna
içimin.

Çeviren : Halil KOCAGÖZ

XVI ncı yüzyılda yaşayan **Ozan**'ın şu dizisinde ne var? Fizik ötesi bir duyu mu? Yalnızlık mı? Umud'a aşılansız yalnızlık mı? Tut ki türlü çağrışımlara elverişli :

Yazda kaba ağaca
Ulu kuşlar konar olur

Ahmet Haşim'in şiirleri eleştirilirken **Resim - Şiir, Musiki - Şiir** ilişkisi üzerinde çok durulmuştur. Halk Şiirinde de bize Ses'le Resim arasında somut görüntüler çizilmemiş midir? **Pir Sultan Abdal**'ın şu dizisine bakalım :

Arşa direk direk olmuştur ahım
Açılın kapılar Şaha gidelim

Yüreğindeki acının ululuğunu belirtmek isteyip istemediğini düşünmeden önce bir tablo karşısında bulunduğunuz sezer gibisiniz. **Arş**'ları o kadar çok ve yüce ki, gökyüzüne **direk - direk** uzanmaktadır. Dizeyi açıklamak istemiyorum. Şiir açıklanmaz. Diyeceğim, yeni şiirimizde böyle resim öğe-

leri ararken **Dün**'e de bakmaktan geri kalmamalıyız.

İşte bir büyük ozanın şiiri :

İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye

Karacaoğlan her yerde **Elif** adındaki sevgilisini, lapa lapa yağın karla değil de, incecikten yağın kar'la arıyor anıyor, niçin? Çünkü, incecikten tozan kar, **Arap elifba** (alfabe) sinin ilk harfi olan ve ince uzun bir biçimde () yazılan **elifleri** çizmektedir.

Nesimi de elifin tadına varmış :

Kâmetine elif deyen gör ne uzun hayâl eder

Kapalı şiir - güç anlaşılabilir şiir üstüne yapılan tartışmalar dönüp dolaşıp **Anlam**'a dayanmaktadır. **Ahmet Haşim**'in şiirde **vuzuh - Ma'na** kavramları üzerine düşünceleri değerini yitirmemiş, yıllar yılı bu konu öne sürmüştür. Eski çağlarda da vuzuh ve ma'na ile ilgili düşüncelere yabancı değiliz. **Nabî**, görüşünü özetlerken :

Hüsnü tâbir verir ma'niye hüsnü diğer Şevketi hüsnü çok imdadı olur uslubun

diyor. Araştırmalar derinleştirilirse bu konuda da daha doyurucu örnekler bulunabilir.

s ö z c ü k l e r

A) Seçkin sözcükler :

Şiir elbette seçilen sözcüklerle kurular, sözcük seçmek bir bakıma ozanın kişiliğine bile bağlı önemli bir eylemdir. Ne var ki seçkin sözcükleri yeğlemeye gelince iş değişir.

Orhan Veli'lerin yenilik savaşında bu konu da vardı. Şiir yüklü sözcüklere yaslanmadan şiir kurabilmek daha bir güç iş olarak kabullenilmişti. **Rüya, Hülya, Mehtap** gibi tek başına kişiye şiir çağrışımları sunabilecek sözcüklerin yanı sıra her türden sözcüğün şiire girebileceği öneriliyordu. Sözcükler yönünden de **yasaklar kaldırıldı**.

Sonu : 14. sayfada

İzlediğimiz Sergiler

ÇAĞDAŞ TÜRK BASKILARI

Amerikan Kültür Merkezi'nde açılan bu çok ilginç sergide, özellikle, ülkemizin olanaklarıyla nice başarılı sonuçlar alınabileceği belirleniyordu. Gerçi bir "galeri" koşullarını taşıyamıyordu sergi yeri; ama yine de o tırnak tırnak içinde tüm yapıtların değeri tezce belirleniyordu. Çok değişik, apayrı türden yapıtların "baskısal" örneklerini bütünüyle bu sergi için, kısaca şifalı söyleyebiliriz: Çoğunluğunu genç kuşak ressamlarımızın kapsadığı bu "teknik" gösteride, salt sanatsal verilere yüceltilebileceği saptamıyordu. Şuracıkta, yapıt "sahip"lerinin "hüner"lerini tek tek saymaya, sıralamaya, eleştirmeye olanak yok elbette. Nedir ki, bu sergiyi düzenlemekte emeği geçenleri candan kutlarız.

VEDAT AÇIKALIN

Şu deyim çok sevimsizdir ya, yine de "amatör" diyeceğiz, resim gönüllüsüyü bay Açıklalın için.. Çok genç, daha ilk tutkusunda uğraşının, ilk coşkusunda, bu nedenle de, sürçmelerini pek beğenmiyelim! Özeti şuydu sergisinin: Türlü etkilerin cirit oynadığı bir güzelim karmaşa... En soyut özeninden, en somutsal deneylere uzayan bir çizgi... Bu kararsız çabada yine de bir kişilik belirtisi olabiliyordu ya; yoktu işte o. Gün-ola, ya cayar bul sevadan bay

SANATÇILARIN GAZETESİ YENİGÜN

tiyatro * resim * müzik * sinema * eleştiri ve tanıtımalar * sanatçılarla röportajlar * anketler * tartışmalar * mizah yazarları ve karikatüristlerle konuşmalar * iç ve dıştaki sanat haberleri...

DEVRİMCİ YAZARLAR YENİGÜN' de

adalet ağaoğlu * dursun akçam * hürrum arman * behzat ay * ceyhan atuf kansu * cevdet kudret * m. kutlay * mahmut makal * uğur mumcu * tahsin saraç * oya sencer * şiar yalçın ve daha birçok değerli imzalar...

DEVRİMCİLERİN
GÜNLÜK GAZETESİ
YENİGÜN
rüzgârlı Sok. ANKARA

Açıklalın, ya da kişiliğini edip başarı dilekelerimizi gerçekleştirebilir...

NEVHİZ AKSIN

Akademi'den yeni kopmalarından ya, hiç mi hiç "akademik" değil bayan Aksın.. Belli ki, iş olsun diye çekmiş o sinsî işgüzarlığı. Sanatla bilimin az - çok bittiği çağımızda "öğrenim" i yermek olacak şey mi? Nedir ki, "öğrenim" dediğimiz şey yapacağın da bir bakıma öğrenim sayılıyor toplumuzda... Geçelim. Nevhiz AKSIN'ın kadını duyarlığının yanına düşünür'lüğünü de yakıştırabilen sanatçılardan, Şöyle de diyebiliriz ya: gündeş sanat ortamında ille de sanatçının bir "düşünlük" edinebilip yansıtmasını sezenlerden.. Bu tamının, yargının havada kalmaması için resimlerinin öz-biçim uyusmasını gösterebiliriz. Şöyle diyor bayan Aksın tablolarında: Ben, yaşamayı seviyorum. Bu sevgim, ancak, başkalarının mutluluğunu görmemle varolabilir. Oysa, çevrem mutsuz. Bunun kökeni de bizi yönetenlerin bilinçsizliğinde ya da bencilliğinde yatıyor. İşte, bu kötü gerçeği yansıtması resimlerindeki karanlıklar, çarpıklıklar, kimilerini belki de tedirgin eden lekeler... O apacı insan yüzleri!

İ. CEMAL KARABURÇAK

Biliyorsunuz, Karaburçak, soylu bir kişi; aksamasız bir eğitimden geçmiş, geçim zorluğu çekmemiş, giderek dışta önemli görevlerde bulunmuş; ama, sanat tutkusunu yitirmemiş, bir eli yağda - bir eli balda'lıkta.. Az önce söz konumuz olan Nevhiz Aksın'la da bir benzerliği yok. Yine de yadsınamaz güçte bir sanatçı kimliğini yeniden saptıyor GALE-RI' daki sergisinde. Yaşlıca denilebilecek bay Karaburçak, o bildik "çocuksu" lüğünü sürdürüyor hep renk - biçim - istif uygulamasında. Başlıca özelliği şu: En uyumsuz renklerle, en yalın biçimlemelerle en resimsel bir yapı kurabilmesi. Bu son sergisinde de sanatçı, 35 yapıtını sunuyor. Tümü de, az önce tanımlamaya çalıştığımız nitelikte. Yalnızca şunu ekleyelim: Bu kez, Karaburçak, eski "güzelleme" yöntemini sürdürdüğü halde, daha bir ışımış, gerek renk yönünden, gerekse çok ayrıntılı çalışmasını tavsatarak.. Daha da iyi etmiş gibimizze geldi bu "göz dinlendirici" tutumuyla.

HIÇ ÇIKMASAK GECEDEDEN

Gün ağardı mı
Biter benim de sultanlığım
Güzel sertivenimden neler kalmaz gecede
Ters büyüyen bir ağaçtır gökyüzü
Yıldızlarsa dallarımdan kopardığım meyve

Gün ışıdı dostum benim
Nerededir karanfilim söyle ?
Bıraktığım yerde değil o görüntü
Yoksa kıran mı girmiş bizim eski bahçeye ?

Sarmaşıklar, arsız çapkınlar gidi!
Oldum olası kiskanırım sizi ben
Kucaklamak deyince
Sevmek ya da okşamak
Sizsiniz ilk usuma gelen..

Benim de kucaklanacak bir sevgilim olsa
Yedi iklim, dört mevsim çiçek veren
Şarkıların en güzeli ondan gelse bana
Meyvelerin en tatlısı ondan
Sevişmemiz yıldızlara değin uzansa
Hiç çıkmamak geceden...

Mehmet SALİHOĞLU

Desen : Metin ELOĞLU

MERHABA

Öçülü duyguları taşıyarak geldin
Yaralı bir canlı gibi merhaba
Dördüncü boyutumu tümledin binbire
Derinliğineyiz ve zaman elimizde merhaba

Toplandı sevilir kirpik uçlarımızı
Çözüldü ilmikler kördüğümle örgülü saçlar
Boşandı yağlı halatları şileplerin
Açıldı kilitler kapılarda kendiliğinden
Fırladı tutsakların soğuk kenetleri
Sicimler boşandı boşandı boşandı
Sen ve ben anlarınız uçurtmaların dilinden

Benzersiz ve sana özgü kekiksi tütülerin
Sarıyor uzayımı yavaş yavaş merhaba
Uzayımı diyorsam
Bilirsin ben bir uzay adamıyım
Ölümlü ve yaşamı birlikte koklarımız
Sensizliğin mermersi kalbında merhaba

Çetrefil ve eş anlamlı bir gülüşmedir ömrümüz
Saçlarımızın yavaş kurbacında merhaba

A. Halim UĞURLU

Franz Kafka ile SÖYLEŞİLER

Gustav JANOUC

Çeviren : Nur TÜRETKEN

Birgün aklıma esti, Franz KAFKA'ya söyle bir uğrayayım, dedim. Daha "daire" sine girmiştim ki, posta dağıtıcısı çıkageldi; elinde, CEZA SÖMÜRGESİ'nin ilk baskı taslaklarıyla.. Böz pakedi için dediklere gözetince, sanki canı sıkılıverdi birden... Nedense, masasının çekmecesini açıp kapadı; sonra taslak'ları uzatıverdi bana: "Bilmem, yeni betiğime bir bakmak ister misiniz?"

Gülümsedim; açtım sayfaları, söyle bir göz gezdirip, geri uzattım:

"Eh, iyi işte.. Sizin de hoşnut kaldığınızı umarım.."

"Yoo!" dedi Kafka; taslak betiğini çekmecesine sokuştururken; "Birçirpıda yazdıklarım, sonradan beni tedirgin eder hep.."

"Niye yayınlama gereksinmesini duyuyorsunuz peki?"

"İşte, asıl sorun da bu ya! Dostlarım var: Max Brod, Felix Weltsch.. kapıp gidiyorlar, bir yayınevine sunup, benim adıma sözleşmeyi imzalıyorlar da... Onları gücendirmek istemediğimden, katlamıyorum. Sonrasını ben çekiyorum; özelliklerimle ilgili "not"lar da yayımlanıyor bu gidişatta; hele Max Brod! neredeyse, yazdıklarımın aslanpayını bile söylesine alıverecek: Kendi kanılarını, anılarını da yapıtlarımın yanısıra piyasaya sürecek.."

Sustuk bir süre, sonra çok değişik bir sesle dedi ki:

"Dediklerim, dümdüz gerçekler değil elbette. Abarttım belki, Dostlarıma kırgınlığımı dışa vurmak gereksinmesi de olabilir.. Oysa ben, tiksindirici, onursuz bir insanım herhalde; yoksa, o yayımlanan işgüzarlıkların suçunu ne diye onlara yükliyeyim! İlezenin biriyim ve bunu da bir savutcasına kullanmaya yelteniyorum. Madrabazlığın daniskası.. Ama, şu avukatlık uğraşına da canatmadan edemiyorum işte.. Kötülük ciğerimize işlemiş bizek.."

Yapıtlarıyla ilgili söyleşilerimiz de hep güdük kalıyordu :

GİDERSEN YARIM KALIRIM

Özlemlerimi uyguladım çekimsizliğine
Yaşamak mikrobu gözleri sende tanıdım
Gidersen yarım kalırım
Aşla beni ölümsüzlüğe.

Bütün renkleri sana boyadım
Kilometreler senle başladı senle tükendi
Yalnızlığım da eskidi şimdi
Güldü saçlarım.

M. Sami AŞAR

"Okudum DAVA'ya.."

"Sevdiniz mi?"

"Hem de nasıl.. Bayıldım.."

"İyi etmişsiniz.."

"Tüm bunları nasıl yaratabildiğinizi düşünür dururum hep.. Diyelim F. Özellikle sunuşta dedikleriniz çok anlamlıydı, düşündürücüydü. Kendi açınızdan bir yorum yaparsanız sevinirim.."

Sıkıntılı bir güleçlik belirdi yüzünde. Dedim ki :

"Hoşgörün, sıkıyorum sizi bu tür sorularla?"

"Hoşgörülecek ne var ki? Siz bir okur olarak türlü meraklara kapılacaksınız elbette.. Yanıtlıyayım sorunuzu: DAVA, bir "ecinni" dir.."

"Pek anlıyamadım?"

"Evet, bir ecinnidir o.." dedi; dalgın, gözleri ötelelerde.

"Ama yine de O'nu yazmadan edemediniz?"

"Öyle, "hayalet"i doğrulamak, somutlamak, sonra da yoketmek tutkusuydu bu.."

Bikez de söyle bir tartışmamız var : Sholem Asch'in Deutsche Theater'daki OÇ Tanrısı üzerine. Oyunun bir özelliği de Viyana'daki Hoftheater'dan konuk oyuncu R. Schildkraut'ın varlığıydı. Dedi ki Kafka :

"Rudolf Schildkraut yüce bir "aktör" olarak ün salmıştır; ne var ki, Yahudi'liği? İnancımca, çok önemli bir nitelikler bu.. Nedeniyse, Schildkraut'ın Almanca'sıyla tüm ortalığa Yahudi'liği seslenebilmesidir. Yani bir araçtır o; Yahudi'liğin varlığını kimselere sezdirmeden, onların sevgisini kendinden yana çekebilen.."

Savaşın bitiminde, Geisplatz'daki Şavoy adlı meyhanemsi yerde, Yadilerden kurulu bir topluluğun iki gösterisini söyledim Kafka'ya. Şaşıtı.

"Ne işiniz vardı orda?"

"Annem Polonya'daydı da.."

"İlginç miydi oyunları?"

Foto : Ara Güler

10 SAYIDIR, F. KAFKA'DAN "FELİCE'YE MEKTUPLAR" ÇEVİRİSİNİ DERGİMİZDE İZLEDİĞİNİZ ÇOK DEĞERLİ DOST ADALET CİMCOZ, 13 MART 1970'DEN BUYANA ARAMIZDA DEĞİL GAYRI. TÜM YAKINLARININ BU BÜYÜK YITIKTAN DUYUKLARI ACIYI PAYLAŞIR, BAŞSAĞLIKLARI DİLERİZ.

G Ü N E Y

Adalet Cimcoz'un anısına saygı olarak, en güzel çevirilerinden biri olan, Bertolt Brecht'in bir öyküsünü önümüzdeki sayımızda; Nur Türetken'in "Franz Kafka ile Söyleşiler" çevirisini bu sayımızda okuyacaksınız.

Dudak büktüm.

"Pek tadına varamadım dillerinin, daha doğrusu, anıyamadım. Yalnız, oyuncularını çok alkışlamıştı annem.."

Yine gözleri uzaklara daldı, gitti.

"Biliyorum o meyhanemsi yerde, o oyuncular da... On yıl oluyor. Ben de pek anlamadım dillerinden. Ama yine de, İbrance'yi epey bildiğimi sezmek beni sevindirmişti.."

"Annem onların dilini düpedüz bilirdi. Ta 6 yaşındayken evcek Schwarzgasse'deydik. Tüm konu-konşu çok severlerdi annemi, saygılıydılar. Bu olağanüstü davranışların gerçek nedenini epey öte yıllarda öğrendim: Annem, Yahudi kıyımı döneminde nicelerini evinde saklamış, barındırmıştı.."

Bu anısamaların bitiminde dedi ki Kafka:

"Yahudi'lerin biriktiği yerlerden birinde karşıma ilk çıkanın elini öpmeyi nasıl da öğlemişimdir! Beni de çekeleseler aralarına, nasıl da mutlu olurdum.."

"Mutsuz musunuz bu yüzden?"

Paşyla EVET dedi.

"Tıpkı Caspar Hauser gibi mi?"

Güldü.

"Daha çok; tıpkı Franz KAFKA gibi yapayalnızım!"

ALTILAR GURUBU SERGİLERİNDE
(Sağda, arkadaşımız A. İter)

Başkent Sergileri

Ayhan İLTER

Geçtiğimiz ay T.A.D. Galerisinde İstanbul'lu bir sanatçının yağlıboya, guvaj ve cam çalışmalarını izledik. Konuk sanatçı, tâ çocukluğundan beri resme karşı büyük bir hevesi olduğuna söyledi bize. Bu heves büyümüş büyümüş sonunda, büyük duygularla süslenmiş, büyük tablolar çıkmış ortaya. Derken Tomris Atılasoy bunları biraraya getirmiş, yüklediği gibi tek başına gelmiş Başkent'e ve açmış sergisini. Topluma ve sanatseverlere 29 tablosunu sunarken, öncelikle sanattaki içtenliğinden dolayı kutlamak gerek kendisini. Başarıya ulaşmada çaba harcadığı besbelli bayan Tomris Atılasoy'un.

M.E.B. Güzel Sanatlar Galerisinde, yine geçtiğimiz ay, bayanların topladığı bir sergiyi izledik: ALTILAR GURUBU'nun sergisini. Bu ad nereden geliyor; kimler var bu Altılar Gurubu'nda? Önce bundan sözede- lim, sonra, resimlerinden ve ressamlarından :

1963 yılında Türk Amerikan Derneği Güzel Sanatlar Kolu, yoğun bir çalışma içindeydi. Bir çeşit akademi havası esiyordu bu atölyede. Lütfü Günay, Arif Kaptan, Refik Epikman ve Orhan Kılıç gibi ressamlar öğretmenlik yapıyorlardı. Düzenli ve bilinçli çalışma sonucu, üyeler, her yıl sergiler düzenlemeye başladılar. Çabaları; 1964, 65, 66'larda daha bir güç kazandı. Aralarından bazıları, Güzel Sanatlar Kolu'nun düzenlediği ortak sergilerin dışına taştlar. Kişisel sergiler açtılar. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne de katıldılar.

İşte, bu taşmalar sonucu, 6 bayan sanatçı ALTILAR GURUBU'nu kurdular ve ilk ortak sergilerini 1969'da Türk Amerikan Derneği Galerisinde açtılar.

Altılar Gurubu'na bu yıl katılan **Gülşen Erdoğan** 1940 doğumlu ve Ardahan'lı, 1963 yılından beri T.A.D. Güzel Sanatlar Kolu'na devam ediyor. Resmî bir dairede de teknik ressam olarak çalışmakta. Sergiye 7 resim ile katılmış.

1962 yılında S.B.F.'den mezun olan **İmren N. Erşen**, 1940'da Berlin'de doğmuş. 1967'de dernekteki resim çalışmalarına başlamış. Sanat Kolu'nun yıllık ortak sergilerine katılan Erşen, 1968'de T.P.A.O.'da bir desen sergisi açmış. Ayrıca gravür çalışmaları da yapan bu genç sanatçı, sergiye 7 tablo ile katılmış. Bunlardan 5'inin konusu kadın.

Gurubun diğer bir sanatçısı da **Neelâ Özbay**, 1935'de İstanbul'da doğmuş. Gravür çalışmalarında da başarılı olan Özbay'ın bu sergide 3 figür, 4 peyzaj çalışması var.

1936 doğumlu **Suna Özkalan** evli ve iki çocuk annesi. Aslında bir çocuğu daha var **Özkalan'ın** : O da RESİM.

1965 yılında Ankara Sekreterlik Okulu'ndan mezun olan **Nurtaç Özler** de gurubun sanatçılarından biri. 1944'te İzmir'de doğmuş. Resim çalışmalarına T.A.D.'nin Sanat Kolu'nda başlamış. Sabırlı ve disiplinli çalışması sayesinde iyi resimler çıkarmış ortaya.

Gurubun en genç bayan sanatçısı, 1948 Manisa doğumlu **Sezen Palabıyık**. Halen Üniversite öğrencisi olan Palabıyık, 1964'den beri derneğin sanat kolunda çalışmalarını sürdürüyor. Sağlam bir desene ve iyi bir renk anlayışına sahip.

1964 yılında T.A.D. Sanat Kolu'nun çalışmalarına katılan **Ayşegül Üçok**, 1946 Konya doğumludur. Gerek atölyede, gerekse evinde boş zamanlarını resim yaparak değerlendiriyor. Bilinçli ve disiplinli çalışmalarıyla ileride daha güçlü eserler verebilir kanısını uyandırdı bize, bayan Ayşegül Üçok.

EZİK TÜRKÜ

Çürük bir teknede unutulmuşuz
Çürük bir teknede başlar acı yalnızlığımız
Kıvanç umudu omuzhıyarak varmışız uzak çağlara
Kırk haramiler masallarda değil
Tepeden tırnağa dek soyulmuşuz

Masallarda değil içimizi kasıp kavuran ağuş
Gözbebeklerimize düşen çığlık bizim yüzümüzden
Bizim yüzümüzden hep
Ağlıyorsa ellerimiz
Büyüyorsa yığınbğımız gün gün

Gümüşü tüten topraklarımızdan
Yayılr dört bir yana ezikliğimiz
Çürük meyvalar gibi bir şarkı sabah - akşam
Yankılanır köy köy kent kent
Evrenin karbeyaz aydınbğında dinlediğimiz

Şahinkaya DİL

NİCOMEDIA "İzmit,, Tarihi (*)

Yazan : Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER

Nerede ise yarım yüzyıl bulacak, yakından İzmit'i çok severim. Hele 1923'deki konukluğum süresince yaptığım çok sayıda resim beni oraya bağladı. O Sevgim hâlâ beni oradan ayıramaz, yılda da enaz birkaç kez gider, en kutsal yerlerden sayar, artık sayısı çok azalan eski evlerden bir kaçının resmini yapıp dönerim.

Uzun yıllar bu resimlere bakar, bu çok sevdiğim şehir hakkında acaba kitap yazacak bir dost çıkacak mı dedim? Meğer benim İzmit'e ilk kez gidişimden iki yıl sonra bizim Avni Öztüre dostumuz doğacak, o büyüdükçe İzmit yazarlığı da doğduğu şehrin etkisi altında ilerleyecekmiş. İzmit için hazırladığım resimlerin gizli kalmasına üzülmemiş de gereksizmiş. Sonunda bu rüyamı ilk kez sergisi, son olarak ölümsüzleştirdiği NİCOMEDIA "İzmit" TARİHİ adlı yapıtı ile gerçekleştirdi.

İyi düzenlenmiş ofset baskılı kitabına bir süre önce yazdığım eiinden sahip oldum. Çok mutlu idim. Onun yanında, kitabı ellerimde, unutulmaz bir gün yaşadım. Herşeyi aradığım oranda buldum, tarih ile olaylar kayıtsız şartsız değerlendirilmişti. Güç bir işti, kitap yüzde doksan dokuz emeği ile gün ışığına kavuşmuştu, yaşasın...

Sayfaları şöyle bir karıştırdığımda; umulmıyacak derecede zengin, bilinmeyen bir çok gerçekleri içerdiğini gördüm. Şimdi bu sayfalar arasında İzmit'in enaz üçbin yılını birlikte dolaşabiliyor, bilmediğimiz bir çok taraflarını buluyoruz.

İzmit'in meğer tarihimize ne önemli yeri, ne güzel mitolojisi varmış. Yunan ve Roma döneminde de önemli olaylara tanık olmuş, olaylar yaşamış, bir çok devletlere başkentlik etmiş; birbir öğreniyoruz. Yine kitabın izlenmesinden Osmanlılar döneminde içine kapanık yaşarken 19. yüzyılda yeniden önemli kentler arasına girmiş. Eski ev ve konak resimlerinden öğreniyoruz ki, kendi bünyesi içinde mutluluğa ermiş, donanmamızı dünya yüzünde ikinciliğe çıkaran Sultan Aziz burada yeni bir tersane kurmuş. Cumhuriyet dönemindeki gelişimi ise ortada... Dünya çapında ünlü Mehmet Ali Kâğıtçı'nın Türkiye'nin ilk kâğıt fabrikasını İzmit'de kurma çabası; ise, ayrıntıları ile anlatılmış.

İşte bu değerli bilgiler yanında şimdiye kadar hiç el atılmamış konularda da her şeyi bu kitapta aradığımız oranda bulacaksınız. Kendisinden sonra daha bir çok yayınlara da kaynak olacak bu kitabı kitaplıklarımıza, Türk uygarlık tarihinin İzmit bölümünü kazandıran yazarını gönülden kutlarım.

Bu günkü İzmit arkeolojisi Avni Öztüre'nin ürünüdür. Bu gerçekten yüreklerek kendisinden "İzmit Tersanesi ve Gemileri" konusunu da ayrı bir yapıt olarak yayınlamasını dileriz.

(*) NİCOMEDIA "İzmit" TARİHİ. 256 Büyük boy sayfada 178 adet dünyada ilk kez basılan 266 siyah beyaz, 12 renkli ofset belgesel resim. Lüks baskı. 12 Orjinal harita dahil ciltli. Fiyatı: 75.— TL. Yazarı: Avni Öztüre. İsteme Adresi: Posta Kutusu 165 - Beyoğlu.

Studio

MORAL

(PLAK PRODUCTION)
REKLAM İŞLERİNİZDE
MORAL REKLAM
EMRİNİZDE !
Tel. 49 05 93

Yazınca

Oğuz TÜMBAS

Habire geliyor olaylar. Yüklü, bir dolu olaylar... Böyle olaylarla geliştirilen bir dönemde, yazarın görevi de oldukça zorlaşıyor. Görevi diyorum, çünkü bugün yazarlık bir görevdir, bir sorumluluktur, bir bilinçlilik ve dahası bir yürekliliktir. Böylesine çoğullayıcı bir görev yükü altında olan yazar, önce dağarcığında bir okuma birikimi yapmalı, gerektiğinde eyleme katılmalı, olayları yaşamalı ve sonra kaleminin sivri olmalıdır. Bakın bu önemli işte. Görüyoruz, etkileniyoruz; duyuyoruz; etkileniyoruz; okuyoruz, etkileniyoruz; yaşıyoruz, etkileniyoruz. Böylesine etkilenim alanında gene birikiyoruz, gene çoğalıyoruz. Öyleyse toparlıyalım: yazar bilinçleniyor, birikiyor, eyleme katılıyor ve yazıyor. Zincirleme bir gelişme içinde yani. Ülkemiz az gelişmiş ya da geliştirilmesi engellenmiş bir ülke. Ancak yeni bir uyanış hazırlığı içinde, bir oluşum içinde kendini bulmaya çalışıyor. Bu düzeye gelmesinde çağdaş sorumluluğunu bilen, görevi üstlenen yazarların çabaları yadsınmaz. Bugün yazarımız (toplumcu ölçüler içinde) bir çağ sorumluluğu, ülke sorumluluğu, sorun sorumluluğu içindedir.

İyi yazarlar yetişiyor ülkemizde. Sevin-

İNDİRGEMELER

sevginiz sislerine karıştı samsunun

6

*bir güneş doğdu önce
suskusunda sabahın*

*ikinci bir güneş çağı kıyıya/üçüncü
sekizinci yüzüncü
ne bileyim ben/bütün güneşleri işte
yeryüzünün*

durgun sularında karadenizin.

7

*su çizgisinde durdum
önüm senden önce ikibin yılı
arkanda senli sevgi çağı.*

8

*iskele sanıp yanaştı yüreğime
sevda dolu bir gemi.*

9

*oltanın ucunda kaygan beyaz
kaçan umut mu/balık mı
neden sığındım
ellerinin o güzelim beyazlığına.*

10

*suya düştü gölgen
bir bulutla birlik cama
kâğıda düştü ak dizeler
yüreğimdiki taş baksana.*

öz dilek erdem

dirici bir durum bu. Ünü yurt dışına taşımış yazarlarımız, ozanlarımız, sanatçılarımız var. Ama önce onları biz değerlendireceğiz, koruyacağız, destekleyeceğiz. Yani devlet yazarlarına, sanatçılara gereken düşünsel özgürlüğü, olanakları sağlayacak. Türlü yasaklamaları, kısıtlamaları onların yazma gücünü engellemeyecek. Ve de yıllardır yabancı ülkelere vatan özlemi çeken bir yazarı, bir sanatçıyı ülkesine adım atar - atmaz, tekrar yüzgeri eden yoz bir zihniyeti taşımıyacak. Bir yazar ülkesinde tedirgin olur, özgürlüğü kısıtlıdır, hapisanelerde susturulmaya çalışılırsa, o zaman o ülke geri kalmaya mahkumdur ve de bile bile geri bırakılmış olur.

Bu konuda sözü fazla uzatmak istemiyorum. Çünkü arkasındaki geniş konu bu. Geçenlerde bir karpasım bana "neden iyi yazılar, ciddi yazılar, düşünsel yazılar yazmıyorsun" diye sitem ediyordu, kızıyor-du hatta. Gerçekten MELTEM'in kapısından sonra, bir süre yazma gücümü yitirdim, ama bu arada da bir birikime hazırladım kendimi. Bir yandan birikirken, bir yandan yazmalıydım öyleyse. Çünkü yazınca çoğalıyor kişi, yazınca birikiyor; olaylar içinde, insanlar içinde, sorunlar içinde.

YAZINCA dedim ben de, yazacak çok şey var da ondan. Yazınca çok konular çıkıyor ortaya çünkü.

HISAR'DA SORUŞTURMA

HISAR Ankara'da çıkan bir sanat dergisi. Hemen tüm sanatsevenler duymuşlardır bu adı, okumamış olsalar bile. Bu dergi 1970 yılının ilk iki HİSAR'ında okurları için bir soruşturma açtı. HİSAR'ı ne zamandan beri izledikleri, nasıl buldukları (beğenip - beğenmedikleri) 1969'da çıkan hangi yazı, şiir, öykü ve desenleri sevdiikleri v.b. sorular. Ben önce HİSAR'a bir mektup yazmayı, eski bir okuru olarak düşüncelerimi belirtmeyi düşündüm. Sonra vazgeçtim, bunu dergilerinde yayınlamayacaklarına göre, en iyisi yazdığım dergide yayınlamayı uygun buldum.

HİSAR'ı 1964 yılından beri izlerim. O sıralar pek de severdim. Sanat anlayışım henüz gelişmemiş, bilinçlenmiş değildi. Hatta Hisar'ın o zamanlar liseler arasında açtığı şiir yarışmasında derece alınca ne de sevinmiştim, ne de heyecanlanmışım. Derece alan o şiirim, Hisar açısından toplumcu (bilinçsiz toplumcu, saf yani) bir şiirdi. Nasıl dereceye saktular bilmem. Neyse, önemli değil. Eleştiriyi geçmeden önce bunları belirtmek yarar görüyorum. Hisarcılar beni inkârcılıkla suçlamasınlar diye.

Evet, güzel bir kapak. Renkli. Deseni bol. Mağazın dergisi gibi bir bakıma. Düzeni özenle yapılmış sayfalar. Biçim olarak Hisar'ın görüntüsü bu. Yani güzel, ilgi çeken yani önce bu görüntüsü oluyor. Bir dergi (salt dergi değil tabii, yayımlanan tüm yapıtlar) baskı, düzen, görüntü yönünden de önem taşır elbet. Okuru çeker.

Ama Hisar'ın içeriğine (ya da onların deyimini ile muhtevasına) gelince, burada durmak gerekiyor. Beğeniyorum dersem, doğru söylemiş olmam; hiç beğenmiyorum dersem de yok saymış olurum. Böyle bir kesinliğe gitmeden şunları söylemeliyim öyleyse.

Hisar önce çağının dergisi değil, Yani çağının sanatını, edebiyatını yansıtan bir dergi değil. Dar kalıplar içinde. Bu da a-çıdan sınırlanıyor bir türlü, ya da sınırlamak istemiyor (bu daha doğrusu). Sanatın

Desen : Ali İsmail Türemen

BENDEN AYRILAMAZSIN

Ben,
Senin kaderinde varım,
Yüreğindeki mutluluk
Bağrındaki atardamarım.
Benden ayrılamazsın, kaçamazsın,

Ben,
Ayrı değilim senden
Varsam, seninle varım.
Aşlında, senin yarımım
Benden ayrılamazsın, kaçamazsın.

Ben,
Görmeden sana aşkıtm,
Sen, doğmadan sevmiştin beni.
Sorma nedenini
Ben seni yaradımın
İçindeki şeytanım
Benden ayrılamazsın, kaçamazsın.

Celâl ARABACIOĞLU

hâlâ "fildişi kulelerde" saltanat sürdüğünü sanıyor. Olmaz böyle şey! Şiiri, öyküsü, yazısı, eleştirisi bir derinliğe varamıyor, bir çağcıl görüş kazanamıyor böylece. Günümüz çizgisine ters düşen anlayışlarla dolu bir dergi yani. Hele bugün için Hisar çok da yoz kalıyor gelişen sanat alanında. Gereği gibi diline önem vermiyor. Dil devrimine karşı. Öztürkçeciliği kabullenmiyor. Hisar önce dilini arıtmalı, çağının sanat anlayışına uygun yazılar, şiirler, öyküler yayınlamalı. (Ne de iyimserim, olmayacak duaya amin değ gibi). Kısacası içeriğinde, özünde bir köklü devrim (en bozulacakları bir söz) yapmalı, çağdaş bir düzeye gelmelidir diyeceğim.

Düşünce durmaz, değişir, gelişir aşlında. Oysa Hisar'daki değişim çok az, çok kısır. Hanı buna değişim demek de doğru değil. Yıllardır sürdürdüğü çizgiyi aşamadı. Bu böyle biline. Sert söylüyorum belki, ama dostça, içtenlikle söylediğimi de belirtmeli-

Beckett'i Okumak

Jean ROUDAUT'dan Çeviren :
Hüsnü MENGENLİ

Beckett'in yapıtı, Fransız yazınının olduğunca, İngiliz yazınının da mal'ı sayılabilir.. Anglo-Sakson'ca eleştiriler, ona, Fransız eleştirisinden daha bir özenle eğilirler. Yapıtlarının bambaşkalığı yalnız bu da değildir Beckett'in; ilkten, 'bayağı', 'ne idiği belirsiz' gibisine bir izlenim peylese de, dikkatli bir bakış, ondaki derinliği, karmaşık deyiş gücünü tez seziverir: LARVA dönemindeki insanlığın o özgün tanımlanışı, hemen hemen ekinel bir danışım tümlüğü kapsar. Bakarsınız, bir "berduş", size Descartes'i anımsatır; ya da şöyle diyelim, Descartes'in düşüncesi, burada o "berduş"un kimliğinde yansıyor. Bir başka sakat kişinin dedikleri, ancak, US'cu filozof Geullin'x-1624/1669- un şu sözlerinde bir anlam kazanabiliyor: "Cisim'ler salt araç

Samuel Beckett "Va et Vient : Gidys - Gellis" in bir provasını yönetiyor. Son derece kısa olan bu piyese, yazır : "Dramatikle - Dramatik" demektedir.

yim. Hisarcılarla kişisel herhangi bir çatışmam yoktur çünkü. Bir eleştiri söz konusu olunca, tüm bu duygusal yakınlaşmaları bir kenara itip, öyle yazmaya çalışıyorum. Duygusal yakınlaşmalar, dostluklar araya girdi mi eleştiri olmaz zaten. Hisar'da bu tür eleştirileri görüyorum da, çok bozuluyorum.

Hisar'da iyi öyküler, bazı da iyi şiirler yayınlanmıştır çıkışından bugüne dek olan sayılarında. Ama 1969 yılı içinde ben kendi anlayışına, görüşüme uyan iyi şiirler bulamadım. Yazılarda da öyle. Hani şu şiirler, öyküler iyi; şu yazılar kötü diye ad vermeyi de gerekli görmüyorum. Bu yanıtları Hisar'ın övgücü okurları versin. Belki kendilerine gelen mektuplardan bazı işlerine gelenleri de yayınlayacaklar. Okuruz o zaman neler yazıldığını, ne övgüler dizildiğini. Ama gene de en iyi dileğim, Hisar'a gelen yanıtlardan onlara karşı, ya da uyarı niteliği taşıyan yazılardan da, billhasa Hisar'da yayınlanabilmesi. Bunu görmek de beni sevindirecek.

Hisar'a en iyi yayın yılları. Bol reklamlarla birlik!

olarak bir devinimdedirler; bir NEDEN olarak değil.."

MOLLOY (s. 108) de çarpıştırılmış izlenimi bırakan şu birkaç söz, bizi Leibniz'e Jérémie'ye ya da daha gizemli bir yolla (s. 258) Comestor'a, Agobard'a, John Craig'e (bu sonuncuya göre Hıristiyanlık 3150'de, yeni bir "vahiy" le sona erecektir). Levat' ya kadar götürür. Bu durumda, 'Larousse' in belgeselliği bizim için en güvenilir, ama yine de yetersiz bir yardımcıdır; nedeniye, salt adigeçen kişinin varlığını değil, yapıtındaki gerekliliğini de tanımamız sözkonusudur özellikle; "Cehennem"i bir hap gibi yutmuş olmalıyız; çünkü Beckett'in açtığı "keçiyolları" da, tıpkı Dante'ninkiler gibi, boyuna kıvrılıp dolanırlar...

Beckett'in yapıtı ne denli "gerçekçi" gözükmüşse gözüksün, yine de, edebiyat'tan almıştır özünü; okurundan ille de bir "kültür", bir "işbirliği" bekler: "Bir an, dedi, uçuşumu durdurdum." -Textes pour rien- Ama, dil de, kültür de, O'nun acı alayından payını alır. Kişi, dil ve varoluş, enine-boyuna tartışılır. Beckett'in yapıtında, daha ilk adımda tartışılan şey, "Varoluş"tur. GODOT'U BEKLERKEN'in kişileri, vakit öldürmek için, şunu sorarlar birbirlerine: "Pismanlık duydu du mu hiç?" Yamt: "Evet" ise, art soru şudur: "Ne yüzden?" "Doğmuş olmaktan."

Öte yanda belirlenen varoluş'un nitelemeleri ise hep çirkin, çirkef bir düzenin öğelerindedir: "... şu bok varlığım"; "şu orospu dünya." Yaşamın böylesine aşağılanıp tepelenmesi, O'nun aralıksız sürüp gitmesini sağlayan araçlar için de, belli ki, ağır yargılar taşıyacaktı: Doğuş, analık (O'nun kişiliğinde bütün dişlilik), aşkla ilgili davranış kaba ve gülünç "jest"lerle ortaya konur, tanımlanır. Değer taşıyan eğitimi, Molloy yardımcısına verir: "O'nun körpe ruhunu, yolların en verimsisine yönelttim: Tüm beden ve onun görevinden öğrenmek." Aşk, (cinsi temas demek daha yerinde olur) ilksel bir biyolojik görevdir. Değil mi ki doğaldır, bari seyrek ve kısır olsun: yeniden üreme tehlikesi ortadan kalkmalıdır.

Beckett'in kişilerinin "aşk" ilişkileri, köken olarak "homoseksüel"liğe yastır; bu yöntem de aşamadır bibeakıma; çocukluk ve çarçabuk "tatmin"i sağlar bu davranışlar; Beckett'in kişilerindeki cinsel organların çarpık-çurpukluluğu, giderek acınacak yapıda oluşları da ilginçtir elbet.. Bu soruna sık sık değinmesini, bu kişilere karşı bir hoşgörünme, bir beğeni simgesi saymak yanlıştır. Bu uluorta, hiç kuruntu duyulmadan yapılmış tanımları, çok daha derin bir umutsuzlukla birleşir.

Bedeni, salt ten ve eti böylesine aşağılayan, tiksindirici bir varlık gibisine tanımlayan bu "görüş" de; Tertullien'lerin, Iskenderiye'li "Clément"ların anaç inançlarına dayanan "gnostik"lerin temel inancı olan benzerliği buluveririz. Beden, gerçek "ben" in içine gömüldüğü bir mezardır; tutsağı, istenmiyen bir "şey"dir... Acı'nın ve utanç'ın somut belgesi olan Beden, "ben" i (ya da ruhu) kendisiyle birlikte alçalmaya sürükler. Ne var ki, bu ruh, önceden koptuğu bir başka, ışıl ışıl evrenin tüm izlerini taşır. Ama, Beckett'de tam tersine, gayrı umut bağlanacak tek tutamak yoktur... bozuktur, umursuzdur tüm çabalar... Dünya; lâğım, çöl, gece karışımı bir çukurdadır! Kimi kez: "Ben insan mıyım?" diye soranlar çıkar, sanki bilinmedik bir gezegende

Desen : Meral Onay

yaşıyormuşcasına.. Sözcüklerden ne umulabilir? Görevleri tez bitiyor!

Dünya; bilisiz, rasgele bir TANRI'nın yarattığı, ya da şu karmaşık evrende unutulmuş, boşlanmış bir parçacık, bir "parsel" dir belki de.. Beckett'in evreni yorumlayışı "Le Livre de Jean" da olabildiğince belirgindir. O evrenden kaçmaya yeltenirken, ilk durduğumuz yine DÜNYA'dır. Malone'da şöyle diyor: "Öylesine anlar olur ki, oracıkta, tâ öncesizliktenberi varmışım; ola ki apansız doğuvermişim gibisine bir duygu bürür içimi. Bu, çok şeyi anlatmalıdır. Ya da, çok uzun bir yitkiliğin sonra, yine yerliyerine dönmüş olmak.. duygusu!"

Dert; varoluş olayının tâ kendisidir.. bu acılı oluşum her tür "Yaratıcı"nın ilgisini çekmiyebilir. Oysa, O, bu olgunun sorumlusudur da! İlgisiz, umursamaz bir sorumlu... İşte salt bu yüzden, Marcion, kıyımların tanrısıdır; sözde yaratıcıdır da... Fakat, yine de tüm "Gnostik" in biyana, bilgi olumlucu süregelmiştir; eşya'da gizli bir ışık vardır; Beckett'e göreyse, bu ışık gayrı sezilemiyor: "Işığa, sıcağa susamış Ege'li; geberttim onu; yani o erkencemcik öldü kendini bende. Yağışlı günlerin soluk gölğünü, öz beğenimi daha da oksuyordu." (Molloy) Örtük günlerde, Beckett'in kişileri bir Dante cehennemi yokuşlarında doluşlar dururlar; kılavuzları Belacqua'dır.. Yapıtlarında öylesine serpilmişlerdir ki, gayrı bir başka Beckett kişisi oluvermiştir.

Yaşam bir bakıma sürünmedir. Yıpranıp dökülür herşey. Beckett'in kişileriye, "gövde" tümlüklerine göre bu yargının ötesinde kalabilirler. Gerçek öykü sürüp giderken, gövdelerinden kopuntular da olur; bir öyküden öbürüne daha da tertillaşarak üşüşürler..

Molloy'a "inme" iner. "L'innommable" in kişisinin ancak bir yüzü vardır; ha, bir de ağzı.. "Comment c'est" de, vicik çamurun içinden bişey debelene debelene üste çıkmaya yeltenir. Gnostik Saturnil için, 7 bilge, bir insan yaratılabilmek için çabaladıkları dönemde, ola ola ancak sürünebilen bir yaratık türetebildiler. İşte budur Beckett'in "insanı"...

DELİHANE

Susmadı çılgınlıkları açlığın daha
Daha bir korkulu düşler sardı uykularımızı
Usuma düşen kadının gözlerinde yitti en güzel renklerin
Yitti delice tutkularım denizlere
Titrekti yosun yosun kokan parmaklarım, argındı dizlerim
Oy umut sensiz aç ve açık
Oy umudum deniz kıprısı oy özlemim oy
Çılgılık çılgınlığa haykırışında bir o kadar uzaktım denizlere
Öncelikle dedik son diyeceğimizi
Çılgınca bir koşuda özgürlüğümüz vardı
Özgürdük ama aç ama çıplak
Özgürdük...

Tüm insanlar deli miydi
Bir delihanedeydik öyleyse kız kızan
Mutlu insanlar evinde kahkahalarla ağlıyorduk
Ağlıyorduk mutluluğa küsen gözlerimizle
Ben dağ doruklarını deniz diplerini eşitliyorsam
Olumlu olumsuz düşüncülerdeyim
Sorunlardır olumluluk üzere yanıtlayamadığımız

DELİHANE

En kutsal sevilere yiten haykırışımızda
İğdiş edilmişti beynimiz ve de düşüncelerimiz
Oysa biz delihanede mutluyduk
Gülerdik kendimize...

Desen :
Kâinat
Barkan
Fajonk

Nedim ORTA

KARANLIĞIN İÇİNDEN

Karanlığın içinde yer çivi,
Karanlığın içinde gök çivi;
Anların tutsağı anlar kapısında...
Karanlığın içinde zindan gibi insanlar;
Et-ete birbirine sokulup,
Yumrukları ukûlî;
Aralanır karanlık dudaklar haykırıcısına,
Daha da karanlık çukurlara...

Uluyan köpek seslerince bozulan sokaklarda
Pusuya yatıp doğacak aydınlığı
Bekler o karanlıkta koskocaman ayaklar...

Kapıkaranlıkta
Zindan gibi insanlar
Et-ete birbirlerine sokulup
Bir garip güven bulmada;
Oysa kocaman eller sıklamadadır, acımasız
Özgürlüğün boğazını!

Şimdi söyler karanlıklar içinde,
Bir zenci kadın;
Umutsuz türküsünü ölünler eşliğinde...

İtir GÜRDEMİREL

Cinayet...

Erhan TIGLİ

Özlem köprü oldu, gözlem su. İçimi doldurdu bir coşku, sonra çoğaldım... Damar damar yürüdü yüce bir ordu. Bir gü-rültü, bir uğultu koptu. "Ne oluyorsun?" demeye kalmadı, içim konuştu:.... Ve susmadı artık bundan böyle. Susmak büyüü bozulmuştu. Özgürlük bendini yıkan taşkın bir sel olmuştu. Duvarları devirmiş, zincirleri koparmıştı...

İlkin bir politikacıyı dinlerken açığa çıktı. Herkes alkışlıyordu, o "Yuh" çekti. "Sus" dedim. "Özsuyum, sus!", "Susmak uykudur ölmekten farksız, kuraklıktır, su susmaz" diye bağırdı. Beynimin kuyusu önleyemedi kuşkuyu. Arkama bakmadan hemen uzaklaştım oradan. Ama artık beş para etmedi özümün önüne set çekmelerim, engellemelerim. Ne duvar ne kapı, kilit kâr etti. Üstelik suçladı beni, "Yeter be, yeter" diye homurdandı. "Bu zamana dek bütün yetkiler sendeydi de ne oldu? Sıra bende şimdi, söz benimdir artık."

İkinci açık, bir edebiyat günü'nde oldu. Edebiyatçılar ortaya çıkıp sanatçı kişiliklerini ortaya dökmek, gözler önüne sermek için özene bezene yazdıkları: şiirlerini, öykülerini okuyorlar, herkes alkışlıyor. "Aman ne teşbih, ne istiare! Aman efendim o ne çağrışım, o ne sür-realizm! Sanat dediğin böyle olmalı." diye hayranlıklarını belirtiyorlardı. İçimden gür bir kahkaha yükseldi, alkış-

layanlara "Hadi ordan" dedi, okuyanlara "Sizi gidit zaman cellatları sizi. Bunlarla vakit öldürecekmiş daha yararlı, daha insanca işler yapsanız. Bütün bu yaptıklarınız hep fasa fiso be! Sizi oyuncağılar, yaldızlı boş teneke kutular sı-

Gravür : Fahri Sümer

MUTLUYUM İŞTE YİNE

Mutluyum işte bugün yine
Karım, çocuklarım, güneş bahçede
Konuşup gülenler, sesler yakın
Deniz iki adım ötede
Hafif bir rüzgâr sevinç veriyor
Sarmaşık güllerinde
Nar ağacı kıpkırmızı
Çiçekler içinde
Yaşamak baştan başa sevgi
Gözlerinde

Rauf AYBEY

zi..." diye seslendi. "Vay güdümlü, vayy..." dediler, üzerine yürüdüler, bir güzel dövdüler. Ama bıyık altından gülmesini sürdürdü özüm, "Oh olsun" dedi bana. "Şimdiye dek susmasaydın böylesine güçlenip şıramamazlar, bu kadar ileri gidemezlerdi... Susmak ucuzdur ama sonunda pahalıya mal olur işte böyle."

Hiç bir topluluğa karışmıyordum artık. Sinemalardan kovuluyor, tiyatrolardan yakapaça dışarı atılıyordum. Meyhanelerdeki sarhoşlar bile katlanamıyorlardı iç sesime. Örneğin, bir güzel geçiyordu kaldırımından. Herkes "Bir içim su" diyordu. İçim baş kaldırıyor. "Hayır, yüzde doksan kuraklık: Boya, cila, yaldız, gösteriş.." diye bağıryordu.. Elin-den, ne kadar iyi, hayırsever, cömert tanınmış olursa olsun kimsede kurtulamıyordu. Hepsine bir kulp takıyor, hepsinde bir kusur, bir suç buluyordu.

Dayanamadım ama en sonunda. Çektim "Kural" denen o biçimli tabancayı.. Sardım, kuşattım "Alışkanlık" iplerini her yerine. Bağladım gözlerini, tıkadım ağzını "Gelenek, görenek" mendiliyle, zincirledim "Adab-: Muaşeret" direğine. "Sen benim elimden dizginleri nasıl alırsın da dolu dizgin gidersin? Haklı bile olsan acele ne, anarşist kerata, sen benim başımı belaya mı sokacaksın hiç yoktan, evlad ü ayalımı perişan mı edeceksin be adam? Atalarımız ne demişler, acele işe şeytan karışır, yavaş yürü sevdiceğim, cahilim aklım gider, sen bu düzeni nasıl değiştirmeye kalkarsın, böyle gelmiş böyle gider, bu iş de burada biter!" diye öfkeyle bağırarak, bütün hınc kurşunlarımı boşalttım hücrelerine dek üstüne. Sonra aldım secedini, zincirledim benlik kafesine...

YENİ ŞİİRİMİZİN KÖKLERİ

7. sayfadan

maştı. Orhan Veli biraz da bu çabanın etkisiyle; Kitab-e seng-i mezar şiirinde :

**Hiç bir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar**

diyebilmek yürekliliğini göstermiş, vay nasıl olur da şiire nasır girer diye veryansın edilmişti. Oysa bir Şeyh Galip şiirimize nasır'dan önce Tırnak'ı sokmuştu nice yıllar öncesi :

**Ay yenisi gökte ne ülker satar
Değmeyecek kestiği tırnağını**

Divan şiirinin seçkin hayvanları başta bülbül olmak üzere Ahû (Gazal - Ceylân) dır. Gel gör ki Nef'i, Gürcü Mehmet Paşa' ya seslenirken Köpek'i de bir gazelinin başına geçirmekten sakınmamıştır :

**Vay ol devlete kim ola mürebbsi ann
Bir senin gibi deni cehl-i müessesem a köpek**
Ve şu dizeler :

Ağaçlar giydi donunu

**Karac-oğlan der inşallah
Görenler desin maşallah
Kara donludur Beytullah
Örtüsü kara değil mi**

Dadaloğlu ağaçlara, Karacaoğlan Kâ'be'ye Don'u güzelce giydirmişlerdir.

Günümüzle Dünümüz arasında böylesi bağlantılar kurabilirsek **yenilik akımlarımızı** daha sağlam temellere oturtabiliriz demeye getireceğim sözü. Araya yüzyıllar da girse ozanların ortak havaları bulunabilir, biz bu ortak havalardan gocunacağımıza sevinmeliyiz. Şeyhülislam Yahya:

**Dil hevâi olmada estikçe bad-ı nevbahar
Bu hevâlar âdeme azm-ı gülistan ettirir**

diyerek gül bahçesine koşar, Orhan Veli'miz de böyle güzel havalarda Evkaftaki

İŞÇİ TİYATROSUNA DOĞRU : 6

OYUNLAR NERELEDE OYNANABİLİR?

Ömer NIDA

İşçi tiyatrolarında çalışanlar; en elverişli salonlardan tutunuz, oyunu yansıtmaya uygun olmayan açık alanlardan, köy kahvelerine dek her yerde oynamak zorundadırlar. Yeni tiyatromuz halka gitmek için ne gerekiyorsa onu yapacaktır. Tiyatromuzun kuruluşu ve oyuncuların sınıfsal niteliği bu türlü bir eylemi kolaylaştıracaktır.

Klasik anlamdaki sahne - seyirci ilişkisi çoktan önemini yitirmiş, yerini çok yönlü yeni yöntemler almıştır. Bu açıdan bakılırsa tiyatromuzun her yerde oyun

yansıtabilmesi çağımız tiyatro anlayışına da uygun düşecek, ayrıca geleneksel tiyatromuzla da (ortaoyunu) bir bağlantı kurulmuş olacaktır.

Tiyatrolar için ölü mevsim sayılan yaz mevsiminde işçi tiyatroları büyük çaba göstermelidir. Bu aylarda yazlıklarda sırtüstü yatan bir tiyatroya topluluğu olmayacağız. Fabrikalarda ve okullarda oyunlarımızı yansıtmaya çalışacağız. Sonuç olarak HER YERDE oynayabileceğimizi unutmamalıyız.

memuriyetinden istifa eder, tütüne alışır, âşık olur, eve tuz ekmeği götürmeyi unuttur, şiir yazmak hastalığı nükseder ve yürekten :

Beni bu güzel havalar mahvetti

der ama kahrolmaz, bundan bir yaşama-sevinci duyar .güçlenir bir bakıma.

B) Sözcüklerin bozulması :

Sözdizimini ve sözcükleri bozdukları için İkinci Yeni'cilere çok çatılmıştır. Çatmalar haklı mıdır, haksız mıdır? Konumuzun dışındadır. Ne var ki İkinci Yeni'nin yaptığı **bozma eylemi** - bozmalar değil - yeni bir tutum değildir. Divan Şiiri de gözden geçirilirse Aruz'un kalıplarına uydurulması amacıyla Türkçe sözcüklerin çoğu bozulmamış mıdır? Lehçelerin - Şivelerin koşulladığı ya da zorunlu kıldığı bozmalar da yok mudur ?

Divan şairlerinin dil bozmaları, dili yanlışlarla doldurmaları ile İkinci Yeni'nin yapmak istediği arasında öz'de, amaç'da yakınlık aranamaz. Orhan Veli şiirinin çok ucuza elde edildiğini sanan ozanların pazara

sürdükleri kötü ürünlerin tekdüzeliklerinden duyulan usanç, şiire yeni bir genişlik - gerilim getirmek isteyenleri bozma eylemine yansıtırmış olabilir.

Çaba amacına varmış mıdır? Bu yeni bozmalara şiire yeni bir ileticilik, yeni bir tad katmış mıdır? Eleştirmecinin yan tutmadan belirtmesi gereken bir sorundur. Eleştirmecilerimiz gereğince görevlerini yapmadıkları içindir ki okur, bu yeni ürünlere ısınmamıştır, bir yadsıma varsa sorumluluğun büyük payını İkinci Yeni'de aramalıdır.

Değilmek istediğimi özetleyeyim: Bozmalara alışmış, onlarla haşır - neşir olmuş bir şiir geleneğinden geçenlerin, çok ayrı nedenler yüzünden de olsa İkinci Yeni'deki bozmalar karşısında şaşırması doğurucu bir anlam taşımamaktadır. Eski şiirimizi anlayarak sevdiği içindir ki Ataç Usta, böyle bir çelişkiye düşmemiş, yeni şiiri tutmuş, inanarak savunmuştur.

C) Sözcüklerin önemi :

İkinci Yeni sözcükleri : "Şiir geldi sözcüğe dayandı" buluşunu çok kullandılar. Oysa Divan şairleri sözcüklerin kapısına dayanmak şöyle dursun içeriye bile girmişlerdi. Ne yazık ki girdikten sonra **söz oyunlarıyla** - söz sanatlarını küçümsemiyorum - şiir evlerinin çoğunu yıkıntıya çevirmişler, gerçek doğa'dan, toplum'dan, İnsan'dan uzak **bitkisel** bir yaşam sürmüşlerdir.

Bu durumu sezinleyen Şeyh Galip; önce sözcüklerin önemini kavrayarak yola çıkmış, yenilik özlemi içinde, Divan şiirini yeni özerle canlandırmak istemiş, görüşlerini de şiir aracıyla iletmeyi uygun bulmuştur. Bir iki örnek sunalım :

Anlar ki kelâma can verirler

**Tarz-ı selefte takaddüm ettim
Bir başka lûgat tekellüm ettim**

Feyz-i suhana nihâyet olmaz

**Gördün mü bu vâdi-i nevini
Divan yolu sanma bu zemini**

Bu konuda daha ayrıntılı bilgi Abdülbâki Gölpınarlı'nın, Varlık yayınıları arasında çıkan Şeyh Galip adlı kitabında verilmiştir. Sonu gelecek sayıda

YUMRUK YUMRUĞA BİR GİDİŞTEYİZ ERDEMLİ ÇİZGİLERDEN SAPAN

Geceleri tüketti namlular, tetiklerde yitti güneşlerimiz
Vietnam sokaklarında ölümün dostluğu başkadır yaşam dolu gözlere karşı
Evren dışına bırakılmışsa tüm çiçekler, hoşuna tutkunluğu arıların
Geri getiremissiniz çocuksu düşleri artık, kesik damarları bağlayamazsınız
Sevissiz bırakılan topraklarda utanmışlığı nereden bilincek tomureukların
Tetiklerde yitti güneşlerimiz, geceleri tüketti namlular.

Erdemli çizgilerden sapan bir gidişteyiz yumruk yumruğa
Biafra'da aç insanların ekmeğe sarılışınca tutmuşuz silâhları
Jean Pajhe'lere karşı tanklar var Çek sokaklarını sarsan
Özgürlük kuşlarıdır destanlar yazılmadan şafaklarınızda çarpan
Ortadoğu da barışta bilinir kavgadan önce, Vietnamda yaşamakta bilinir ölümler kadar
Yumruk yumruğa bir gidişteyiz oysa erdemli çizgilerden sapan.

aydın
karasüleymanoğlu

DİYALEKTİK DÜŞÜNCE

3. sayfadan

ise, görevi gereği abartma sonucu, nesnel yargılara varamıyacakları söylenebilir. Ne var ki, bir olayı türlü biçimlerde yorumlamak, yalnızca "seyirci" ya da "gazeteci" de raslanan bir davranış değildir; tarihçiler için de aynı yargıyı geçerli sayabiliriz. Biz, geçmişte, şimdi'yi aydınlatacak ışıklar arar ve -işin daha kötüsü- kişisel çıkarlarımız güdüsüyle, siyasal ve toplumsal görüşlerimizi, inançlarımızı haklı çıkaracak kanıtlar bulmak için çırpınırız. Ama, araya araya da buluruz onları. Bu çabadayken, araştırdıklarımızı kendimize göre'lememiştir. Yine de, tarihsel verilerin salt varsayımımızı pekiştiren yanlarını alıp, öbür öğeleri boşlamış ya da bize elverenleri gereğinden çok önemsemişizdir. Tüm tutkularımızdan arınsak bile, incelediğimiz çağdan bu yana neler olageldiğini bilen bir başka dönemin insanları olmaktan kurtulamayız. Bu bilgi, bizi, eski olayları, o evrende yaşarcasına bir duyarlıktan yoksun kılar. Demek ki, tarihçi, geçmişe, kendi özverisiyle ve tüm bilirliliğiyle yönelmekte; işte bu yüzden de, tarihsel gelişimden apayrı açılara düşmemektedir.

Geçmişin yeniden ortaya konulmasına yeltenildiği kezlerde karşılaştığımız bu katışma, tarihsel bilimin zararına oluyordu, ama, gerçek İNSAN'ı, becerdiği işlerde görebilmek olanağını sağladığı için, ruhbilimcinin çalışmalarına somut bir yardımcı da olabiliyordu.

"Her bilgi (bunu gereğince değerlendiriyoruz) kendimizle ilgili bir kazançtır. En öte, en soyut bilgi bile, bize kendimizi anlatır. Daha doğrusu, hangi türden olursa olsun, her bilgi, bir parçamızdır bizim, bizi bize döndüren." - G. Gusdorf; La découverte de soi; sayfa: 468. Presses Universitaires, 1948. -

Demek ki, içgözlem, insanın belleğiyle ilgili bilgiyi edinebilmek için en güvenilir araç değildir. "İnsan benliğine kestirmeden varan yol, kaynaklardan gelecek olgulara, olaylara uzanan evrensel tarihin ortasından geçer." diyor, yine G. Gusdorf. Nedeni de şu: Benliğimiz, "olmaya yöneldiğimiz, özlemimizi duyduğumuz şey'dir de..." İnsanoğlunu tanımak, onun, içinde yaşadığı ortamı tanımakla orantılıdır. İşte yine, İNSAN'ı gerçekten tanıyabilmek için, onun yaşamak zorunda kaldığı çevreyi incelemek de gerekir. Diyelim, köylü için; toprak, benliğinin bir parçasıdır onu. Bu yeni anlayış, ruhbilimci için, -hele eskiye dönükse- bambaşka güçlüklerin, çözümlerin doğmasına neden oluyordu. Çünkü, ruhbilimci, insanı açıklayabilecek gerçeklerin tümünü gözleyebilmişlikten uzaktı da ondan... Yettiyordu kuşkusuzluğuyla!

Öyleyse, ruhbilimde de, tarih'te olduğunca giderek daha kurt, daha nesnel ve değerli salt doğruların bulunduğu söylenebilir. Geçip gitmiş üzerine kanlarımız, her kuşağın düşünlerine bağlı bir değişim dönencisi içindedir.

Gelecek Sayıda :

**DİYALEKTİK DÜŞÜNCE, II.
FİZİK BİLİMLERDE**

GERÇEK BİR DÜŞÜNÜR YİTTİ: BERTRAND RUSSEL

"Güçlü, büyük bir yazar; ikinci bir 'hükümet'tir."

SOLZENITSİN

Filozof, matematikçi, yazar, düşünür, "çağımızın Voltaire"i diye nitelenen Bertrand RUSSEL yok gayrı. Bu "delikanlı" 1872 doğumlu; tüm yaşamı boyunca da hiç kocamandı. Barıştan yana, insanca yaşamaktan, kardeşlikten yana gösterilerde, 90'ı aşkın yaşına karşın, onu gencecik, ateşli "üniversite-ll"erin omuzdaşı olarak gördük. Nerde bir namussuzluk, haksızlık, savaş konusu varsa; sesini yükseltmeden, insanlığı uyarmadan edemezdi. Geçtiğimiz subatın başlarında, 100. yaşına 2 yıl kala, apansız göçverdi; ardından saygıyla, sevgiyle, ilgiyle hep anılacak bir yaşam serüveni bırakıp.

Bugüne değin dilimize çevrilmiş yapıtları şunlar : Felsefe Meseleleri, Dünyamızın Sorunları, Evlilik ve Ahlak, Bilimden Beklediğimiz, Saadet Yolu, Neden Hıristiyan Değiliz?, Eğitim ve Toplum Düzeni, Sosyalizm, Vietnam'da Savaş ve Zülüm, Siyasal İdealler, Sağduyu ve Atom Savaşı, Dünya Görüşüm, Varoluşunun Bunahımı, Bilim ve Din, Aylıklığa Övgü, Batı Felsefesi Tarihi - Antik Felsefe, İktidar...

Şuracıkta onun birkaç özdeyişini sunmakla şimdilik yetinelim :

"Doğa, giderek insan doğası kesin bir veri olmaktan çıkacaktır güngünden; gittikçe bilimin şaşmaz kalıbına sığınacaktır. Şu kez, çocuklarımızı birbirimizi nasıl daha kolay öldürebileceğimizi öğretiyor. Bu dönme de geçektir; çünkü, gerçek özgürlük, amacını hiç şaşırılmaz."

"Onur, egemenlik ve saygının sağduyuya, us'a bağlı bir acunun özlemi içinde; para'ya, özdeksel değerlere, başı eğik yaşamaya zorlanıyoruz; oysa, utku ille de bizimidir..."

"Hangi öğeler mi sağlar mutluluğu? Dört öğedir tümü de, sayayım: a) Sağlık; b) Somut gereksinimleri sağliya-bilecek ölçüde varlıklı olabilme; c) Yandaşlarımızla gül gibi geçinebilme; d) Uğraşımızdaki başarı..."

"Gerçek, sürekli barışa erişebilmek için yirtiniyoruz... Oysa, öncelikle şunu kavramalıyız sağduyumuzla : Bir 'nükleer' savaşa zorunlu kalmamak için, tüm İZM'leri silmeliyiz bilincimizden..."

★

PİYALE
GÖNÜLTAŞ

**HÜZÜN
ÇIKMAZI**

— Şiirler —

4 Lira

GÜNEY YAYINLARI : 1

CELÂL
ARABACIOĞLU

**NİSAN
YAĞMURU**

— Şiirler —

5 Lira

Güney Yayınları : 2

BİLÖMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN
TÜRKİYE İ BANKASI
hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR • HAVALE • TİCARİ SENETLER • KREDİ MEKTUPLARI
• KEPALET MEKTUPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALAT AKKREDİTİLERİ • KİRALIK KASALAR • v. b.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ YARDIR

Güney 53

FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ FILİZ

Filiz
ÇAYI

USTÜN VASIFLI ÇAYLARIN HARMANI İLE HAZIRLANMIŞTIR

ATEFYUN

TEKEL

Güney 54

Basın 60149

**Hayatınızın
her devresinde
huzur
ve güven**

İçinde
olabilmeniz için...

tasarruflarınızı
AKBANK ta
toplayınız.

Güney 55

**TÜRKİYE
GARANTI BANKASI A.Ş.**

KURULUŞU: 1964

Sermaye ve ihtiyatları yekünü :
50.000.000. — lira

YURT İÇİNDE 130 ŞUBE

TAASRRUF MEVDUATINDA HARBİYE ve
FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU APART-
MAN DAİRELERİ ve ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTI BANKASI

Güney 56

bütün
tasarruflarınız
için

HER YERDE HER ZAMAN
**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI**

Güney 57

Basın 60101 - A.20130

güney güney güney güney güney gün

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni : ATIF ÖZBİLEN — Yazışma ve Posta Havalesi : Atif Özbilen, P.K. 1353 İstanbul — Ebusuut Cad. Erdoğan Sok.
No 6/8 Sirkeci. Tel. : 26 26 85 — Akbank Beşiktaş Şb. Hesap No. 22787 — Basıldığı yer : Halk Matbaası, Tel. : 22 19 98 — Abone : Yıllık (% 20
İndirimli) 24, altı aylık 15 TL. — Gönderilen yazı ve resimler geri verilmaz. "Güney" adı sözedilmedikçe aktarma yapılamaz.